

Lélegzet

TÜDŐGYÓGYÁSZOK EGYMÁS KÖZÖTT

VI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM / 2019. NOVEMBER

ÉRTÉKEINK

A TOVATÚNT „KORÁNYIS ÉVEK” S AMI ÖRÖKRE MEGMARADT...

FINANSZÍROZÁS

SZABOLCSBAN VALAMI KÉSZÜL

EMLÉKÉREM

„AZ IDŐK SODRÁBAN”

KÖNYVAJÁNLÓ

MARGIT

*A Magyar Tüdőgyógyász Társaság
együttműködésével és a Berlin-Chemie
támogatásával*

**BERLIN-CHIMIE
MENARINI**

Innovációval az életminőség javításáért.

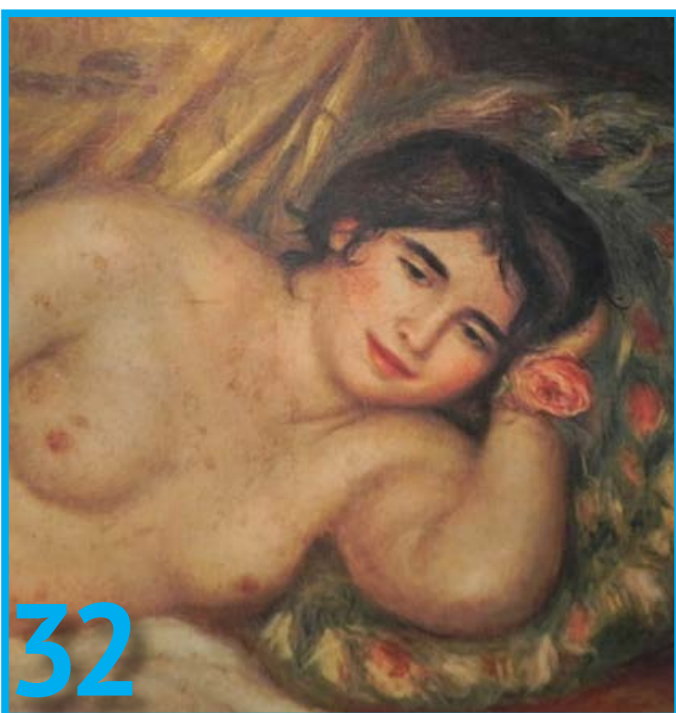
29

12

09

32

Tartalom

- ÉRTÉKEINK
A tovatűnt „korányis évek” s ami örökre megmaradt **04**
- EMLÉKÉREM
„Az idők sodrában” **07**
- VÁLTOZÁSOK
Nem könnyű főnöknek lenni... **09**
- KÖNYVAJÁNLÓ
Margit **12**
- FINANSZÍROZÁS
Szabolcsban valami készül **16**
- MÚZEUM
A röntgensugarak szerelmese **18**
- BRONCHOLÓGIA
„Laki”-nak nem nehéz a kétlaki élet... **21**
- ÉLETKÉPEK
A fehér és a zöld **24**
- MENARINI-DÍJ
A tüdőgyógyász, aki dohányfüst extraktumot előállító készüléket tervez és épít... **26**
- KIÁLLÍTÁS
Simmelweis nyomdokán **29**
- GONDOLATOK EGY FESTMÉNY APROPÓJÁN
Fekvő női akt, avagy mit üzen Gabrielle? **32**

Kedves Olvasó!

Ne számíton semmi jóra, ha úgy dönt, hogy megnézi „A 64-es betegnapló” című filmet, ugyanakkor, ha csak teheti, ki ne hagyja! Hátborzongató képsorokkal kezdődik az idei esztendő legnagyobb dán kasszasiker filmje, ami úgy borzolja az idegeinket, hogy közben a jóléti állam súlyos titkairól lebbenti fel a fátylat. Egy koppenhágai ódon ház befalazott szobájában az építőmunkások három mumifikálódott holttestet találnak. Egykori arcukon a kín, a rettenet vonásai ülnek, ők maguk egy megterített asztalt vesznek körbe, egy üresen maradt szék pedig arra utal, hogy lett volna egy negyedik tagja is a társaságnak. A nyomozás Sprogø szigetére vezet, ahol alig néhány évtizede zárt be a szörnyű titkokat rejtő leányotthon. Az isten háta mögötti szigeten a bántalmazás, a kínzás, a nemi erőszak, a szadizmus mindennaposnak számított. Itt kezdődik az ötvenes években a 64-es betegnapló, a történet napjainkban ér véget. Hitetlenkedve nézem az egymást követő jeleneteket, hiszen ép ésszel alig lehet felfogni, hogy igaz történetet látok. A film végén ott a sokkoló mondat: Dániában 11000 nőt sterilizáltak tudta és beleegyezése nélkül, vagyis a dán történelem egyik szegényfoltja a téma.

A sterilizálás, mint fajvédelmi módszer nem csak a náci Németországban, hanem számos nyugati országban is elfogadott volt, annak idején az Egyesült Államok vitte a zászlót. Svédország adaptálta az amerikai gyakorlatot, aztán követte Dánia is. Az eugenetikások a túlzott szexuális aktivitást is genetikai rendellenességnek tekintették. Dániában ezért az 1930-as évektől bevett gyakorlat volt, hogy az „erotikusan túlfűtött” nőket egy lakatlan szigetre száműzték. A dán állam bölcsen hallgatott róla, hiszen a „csökkent értékűek” szelektálása csöppet sem vágott egybe az általános egyenjogúságot, a leggyöngébbek védelmét hirdető dán modellel.

Ez a film meg olyan, mint a Döglött akták. 55 évvel a történetek után akcióba lépnek a megoldatlan ügyekkel foglalkozó Q-ügysztyály nyomozói. A Q-ügysztyályos filmek egyébként a dán Jussi Adler-Olsen regényeinek nagy sikerű adaptációi. Eddig 4 regényét filmesítették meg – öregbítve a skandináv krimik hírnevét – ez utóbbi a legnagyobb siker. Az író édesapja pszichiáterként praktizált Dánia jó néhány intézetében, így Olsen egészen közelről megismerhette és tanulmányozhatta a rettenetes intézetek mindennapjait. Érthető, hogy regényében – és a forgatókönyvíró segítségével a filmben is – ennyire megrázóan tudta ábrázolni a külvilágtól elzárt, kegyetlen börtön atmoszféráját. A tetovált lányt is jegyző Nikolaj Arcel forgatókönyvíró olyan remekül kidolgozta az arrogáns, kiégett Mørck, és az örök optimista, vidám, muszlim Assad nyomozópárosát, hogy a két fickó önmagában is vállalnák a filmet, itt azonban van is mit.

Dániában egyébként 1967-ig volt hatályban a sterilizációs törvény, amely kezdetben csak a fogyatékosokat érintette, majd az ötvenes években már a szexuális normákat megszegő nőket, és a prostituáltakat is deportálták a szigetre. Súlyos bűnnek számított lányként teherbe esni, a megesett lányokat is elűzte a család a rettegett leányotthonba. A filmben a folytatás a legijesztőbb, miszerint napjainkban Dánia egyik legnagyobb nőgyógyászati klinikáján egy önjelölt Mengele keze alatt az országban már letelepedett, munkavállaló fiatal migráns lányok erőszakos kasztrálását végzik.

Ennyire drámai történet nincs a lapban, ugyanakkor Böszörményi Nagy György könyvbemutatójából megismerhetjük Sárközy Mátyás nagymamájának, Vészi Margitnak csöppet sem könnyű életét. Férje Molnár Ferenc sokat ivott, éjszakázott, terhes feleségét rendszeresen verte. A tovatűnt Korányis évekre emlékszik Oberfrank Ferenc a KOKI igazgatója, a MOTESZ elnöke, aki a génmódosított kínai ikerlányok születése kapcsán arról beszél, hogy szabad-e az embernek Istent játszania. Ki az a Kassay Dezső, akinek emlékére két évente emléktáblát kapnak a kiemelkedő tudományos tevékenységet végző tüdőgyógyászok? A Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban mostanában a múmiákkal és leprás fejekkel a rendkívül izgalmas „Korok és kórok” kiállítás látható, de már tervezik a TBC történetéről szóló bemutatót is. Most is találkozhatnak Balikó Zoltán életképeivel, és Kovács Gábor képajánlója sem marad el.

A többi íráshoz is jó olvasás kívánok!
B. Király Györgyi

Lélegzet

A Magyar Tüdőgyógyász Társaság együttműködésével készült kulturális, társasági magazin a Berlin-Chemie támogatásával.

Felelős szerkesztő:
B. Király Györgyi

Szerkesztőbizottság:
Dr. Balikó Zoltán
Dr. Böszörményi Nagy György
Dr. Gálffy Gabriella
Dr. Kovács Gábor
Dr. Lantos Ákos
Dr. Zsiray Miklós

Munkatársak:
Boromissza Piroska,
Bozsán Eta, Bulla Bianka,
Csák Elemér, Gubcsi Anikó,
Seregély István, Vámos Éva
és Várhegyi Andrea

Grafika, tördelészerkesztő:
Tusor Ildikó

A lap orvosok és egészségügyi szakdolgozók számára készült, terjesztik a Berlin-Chemie orvoslátogatói.

Beszerezhető:
a Magyar Tüdőgyógyász Társaság
– 1023 Budapest, Frankel Leó
utca 88. – titkárságán, olvasható
a Magyar Tüdőgyógyász Társaság
portálján: www.tudogyogyasz.hu

BGBR140909

A tovatűnt „korányis évek” s ami örökre megmaradt...

Igaz ugyan, hogy most kiváló, a nemzetközi porondon is elismert hazai agyutatókat menedzselsz a KOKI vezetőjeként, de ne feledkezzünk meg arról sem, hogy – bár sokan nem tudják – rányomta a bélyegét életedre a Korányi, nagy elmével egyetemben.

– Pályám jelenlegi szakaszából visszatekintve tanulságos, jó érzés végiggondolni mit is jelentenek a „korányis éveim” számomra. Az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézetben tapasztaltam és értettem meg, hogyan működik az egészségügyi ellátás. Innen rálátásom nyílt a részre és az egészre is.

Mi köze van a KOKI vezetőjének a Korányihoz? Szabad-e az embernek Istent játszani, avagy mit gondoljunk a két kínai génmódosított csecsemőről? Erről is beszélgetünk Oberfrank Ferenc kutatóorvossal, bioetikussal, a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet ügyvezető igazgatójával, a Magyar Orvostársaságok és Egyesületek elnökével.

Apránként megvilágosodott kinek mi a szerepe, hogyan dolgozik, él, gondolkodik. Hogyan kapcsolódnak egymáshoz a kórházi egységek, funkciók. Hogyan illeszkedik a kórház az országos ellátás rendszerébe, hogyan változik a lakossági és népegészségügyi szükséglet, miként jelentkeznek az új idők eszméi, eszközei, képviselői és mindez mivel jár a hétköznapokban. Mindenekelőtt megértettem, hogy mi a „kis” és mi a „nagy” emberek szerepe, s hogy ki mitől válik azzá. Mindezt a megszelídülni látszó TBC, a kibontakozó tüdőrák és az új idők idéző kardiopulmonális megközelítésű ellátás példáján tehettem... Hogy kerültem a Korányiba?

1978-ban, Piarista gimnáziumi érettségi után sikertelenül felvételiztem a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karára. Ismeretségek révén a Korányi

Mellkassebészeti Osztályán lettem segédápoló. Az osztályt akkor Ungár Imre professzor vezette, a posztoperatív részleget felesége, Scherer Éva főorvosnő. Ez volt az utolsó aktív évük. Csodálatos emberek voltak, rajongtam értük, és Ők is jelét adták szeretetüknek, amit sohasem felejték el. A gárdájukat is kiemelkedőnek éreztem, csak három nevet említenék: a mellkassebész Szarvas Ilonáét, Pálffy Gyuláét, Csekeő Attiláét, és az aneszteziológus Szabadi Gabrielláét. A következő évben sem vettem fel, de a kapcsolatom az osztállyal és a műtővel megmaradt. A Debreczeni Loránd vezette Kórélettanra kerültem, mert a kutatómunkát is meg akartam ismerni. Ungár Imrét Kulka Frigyes követte a mellkassebészet élén. Megfigyelhettem, hogyan zajlik le két „óriás” között a váltás az irodában, az osztályon és a műtőben is. Kulka „Frédi” óriási színész is volt. Nem felejttem el azokat a műtéteket, amelyekben az Ő meghívására(!) aszisztálhattam már medikusként. Az a dráma és az a katarzis, amit egy-egy nehéz műtéte során Vele átélhettem azóta is hiányzik, mint másnak a drog vagy az alkohol.

Az akkori főigazgatónak, Hutás Imrének köszönhetően belekóstolhattam a világkonferencia szervezés kulisszatitkaiba is, mert itt szerveződött az első „vasfüggönyön innen” tartott Élettani Világkongresszus, az IUPS Congress több szekciója. Miután 1980 őszén végre felvettek az orvosira visszajártam a Korányiba,

mind a Mellkassebészetre, mind a Kórélettanra. 1986-ban kitűnő eredménnyel védett diplomamunkámat „Prosztanoidok a tüdőben” címmel ezzel a háttérrel írtam. Büszke vagyok arra, hogy mind Kulka Frigyes, mind az intenzívet akkoriban vezető Pénzes István felvetette: folytathatnám a csapatukban.

A Mellkassebészettel a kapcsolatam sokáig nem szakadt meg. Ünnepeikre, megemlékezéseikre sokáig meghívtak. Édesapám életét is megmentették pár éve a sebészeti intenzívén. Máiig megdobogtatja a szívemet ha a Pihenő út felé járok, vagy a Korányiról hallok. Akik ma is velem vannak, azok az onnan indult szakmai kapcsolatok, barátságok és a nagy mesterek tanítása. Kovács Gábor igazgató főorvossal például. A kezdeti ismeretségünkől idővel barátság, esetenként bajtársi kapcsolat lett. Horváth Ildikóval, aki később lett „korányis” az egyetemen kötöttünk barátságot. Hosszan sorolhatnám a kiemelkedő embereket, de egyet sem szeretnék kihagyni. Talán egyszer egy emlékiratban. Röviden: a „korányis éveim” meghatározó hatással vannak személyiségemre, szemléletemre, gondolkodásomra.

Bioetikus vagy. Jöjjön egy ilyen témájú kérdés. Egy kínai kutató segítségével megszületett a világ első két génmódosított csecsemője. Az ikerlányok DNS-ét úgy módosította, hogy ellenálló legyenek az AIDS-et okozó HIV vírussal szemben. Nyilván megvannak a határai annak, hogy meddig lehet Is-

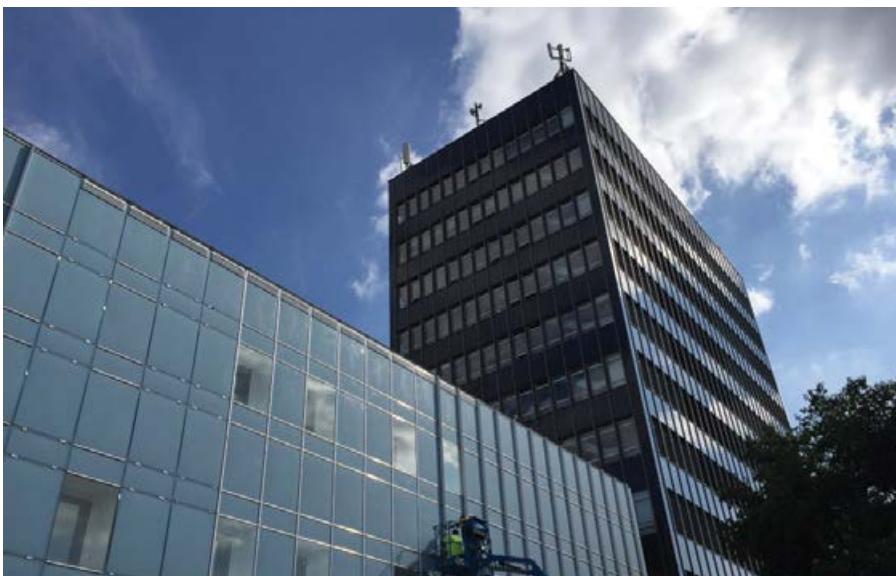
tent játszania az embernek. Vagy nincsenek?

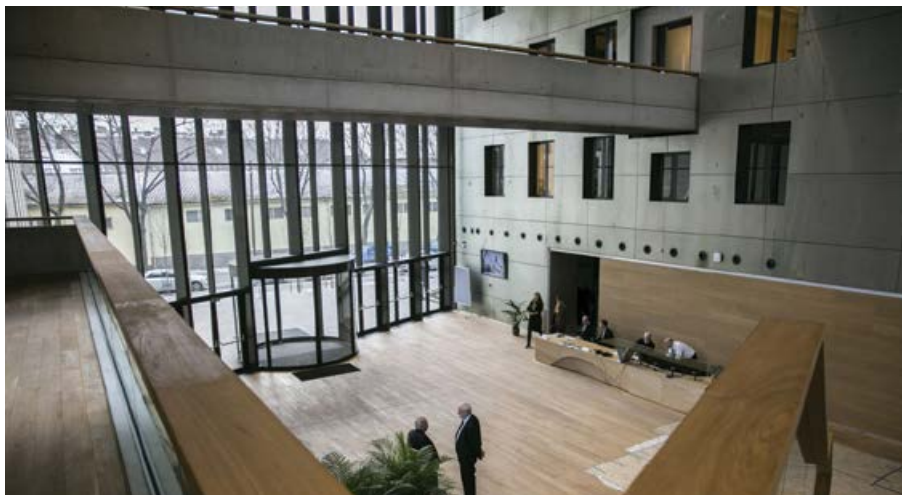
– Itt durván két nagy vízió, két összeegyezhetetlen világkép feszül egymásnak. Az egyik azt mondja, hogy sohasem lesz ura az ember a természetnek, és önmagának, hogy ez egy illúzió. Számomra ez a vízió az igazság. A másik vízió azt mondja, hogy az embernek arra kell törekednie, hogy fokozatosan mindent a saját kezébe vegyen.

Mert az ember bármire képes...

– Így van. A lehetőségünk megvan rá, törekednünk kell erre, ez a kötelességünk. Ezt sem tartom ördögtől valónak. Mindkettő nevében lehet erkölcstelen valaki. Az utóbbi szerint az emberi történelemnek abba az irányba kell haladnia, hogy teljes

egészeben kézbe vegyen mindent, ennek az eszköze a tudás és a technika. A másik meg azt mondja erre, hogy a tudásunk sem képes arra, hogy az egészet megértsük. Ennek megfelelően szerénynek kell lennünk, így irreális a mindentudás elérése, és pláne irreális, hogy ennek a tudásnak a birtokában olyan eszközöket tudunk majd kézbe venni, amelyekkel uraljuk az egészet. Tehát az egyik álláspont képviselője azt mondja, hogy a boldogság elérhető, de csak ennek az igazságnak az elfogadásával, a másik meg azt mondja: a boldogság annyiban érhető el, amennyire uralmunk alá hajtunk mindent. Tehát mindkettő az emberi boldogságról, az emberi szabadságról és az emberi kiteljesedésről szól, jót akar, csak egymással összebékíthetetlen, mert az egyik azt mondja a tudás hatalom, ennek a segítségével fogjuk ezt megoldani, a másik, hogy a tudás nem képes olyan hatalmat adni a kezünkbe, amivel ezt el tudjuk érni. És ugye van ez a kínai, aki szerintem mindkét szempontból elbukik, mert ő meg azt mondja, hogy mindig a tudásunknak megfelelő szinten tudunk jogosultságokat kapni a beavatkozásra. És mi van akkor, ha nem tudunk eleget arról, hogy milyen nem kívánt mellékhatásokkal kell számolni, és ezek milyen mértékűek? Minden egyes etikai bizottsági állásfoglalás attól függ, hogy a kockázatok, előnyök milyen viszonyban vannak egymással. Sok előny kevés kockázattal, ez erkölcsileg elfogadható. Ezeknek a

dolgoknak egyébként sosem szabad titokban zajlaniuk! Viszont ezt a szabályt, nagyon sok helyen megsértik még a demokratikus országokban is, sajnos nem nyilvánosak ezek a döntések. Amerikában a hadi titkokra, a nemzeti érdekre szoktak hivatkozni, másutt pedig gazdasági érdekekre, üzleti érdekekre. Pedig a visszaélések kiküszöbölése egy nyilvános kontrollt tenne szükségessé! Még ha ez idealisztikusan hangzik is.

Szóba hoztad a boldogságot az imént. Boldog ember vagy? Vagy inkább elégedett?

– Nem vagyok gondtalan, vagy gond nélkül boldog, de csodálatosan nagy dolognak tartom, amit az élettől kaptam. Más kérdés, hogy ez a sok ajándék nagyon komoly felelősséggel és feladatokkal jár együtt, de mindent összevetve szerencsésnek tartom magamat.

Megnéztem a Facebook portáladat, láttam rajta Pilinszky verseket, láttam 86 éves nénit, aki tornázik – fantasztikus, hogy ennyi idős korában így tud mozogni – láttam rajta aggályokat az adatfeldolgozással, a GDPR-el kapcsolatban. Mennyire fontos neked ma – ezek viszonylag régi, 2012-es feltöltések –, hogy a Facebookon megmutasd Oberfrankot?

– A Facebookkal megégettem magamat, nekem nem vált be. Jó lenne, ha nem fordulna minden a visszájára. Olyan ember vagyok, aki szereti megmutatni azt, hogy mi érdekl, szereti megosztani a gondolat, és kíváncsi arra, hogy az mit vált ki másokból. Ugyanennyire érdekel a másik gondolata. Arra törekszem, hogy

másoknak kedvet csináljak a jóra, arra, amit én jónak tartok. Arra, hogy közös élményeink legyenek, tehát, ami nekem tetszik, ami nekem élmény azt megosztom. Kommunikálni nagyon jó dolog a magánéletben és a közösségben is.

Jöjjenek a közös élmények. Sportolsz?

– Sportoltam. A Fradi igazolt futballistája voltam, aztán amikor egyetemista lettem, abbahagytam. Kézilabdáztam az OSC-ben, elég sokáig és elég jól csináltam, óriási tapasztalatokat szereztem a csapatmunkában, amit kamatoztatok azóta is. Rosszul szervezem az életem ebben a vonatkozásban. Alapvetően nem sportolok csak nyáron, ez sajnos látszik is rajtam. Hajnaltól késő estig rengeteg teendőm van, túl sok pályán focizom. Ezt alighanem felül kell vizsgálnom, de ezt már régóta mondom, valahogy mindig elhalasztom.

Piarista gimnáziumba jártál. Az ember a gyökereiből útravalót hoz magával a felnőtt életére, olyasmint amire azt mondja, hogy ez érték marad egész életemben. Nálad ez mi?

– Ha egy mondattal ki kell fejeznem: az, hogy rossz lelkiismerettel bűnözök. Mindegyikünk követ el hibákat, mindegyikünk gyenge és mindegyikünkkel előfordul, hogy enged valami rossznak. Én ezt mindig rossz lelkiismerettel teszem, ezt a piarista gimnáziumnak köszönhetem. Ők egészen pontosan felkészítettek arra, hogy a jót a rossztól a megfelelő élethelyzetekben meg tudjam különböztetni. Amikor erkölcsstant tanultunk, akkor a tanár úr nem csak a családi élet, de a munka világának

erkölcsét, a közélet erkölcsét is nem csak elmesélte, hanem lediktálta a kockás füzetbe. Otthon elő tudom venni a kockás füzetet, és meg tudom nézni, hogy egy munkaadónak milyen kötelezettségei vannak a munkavállalóval szemben, és fordítva. Azt is meg tudom nézni, hogy mit jelent egy erkölcsös közélet résztvevőjének lenni, mivel tartozom a családomnak, a lakóközösségemnek, a hazámnak, és mivel tartozom az emberiségnek. Ezt nagyon szépen tételesen lediktálta nekünk Medvigy tanár úr, hozzá is fűzte: „Ezt máshol nem fogjátok hosszú ideig megtalálni.” Erdő Péter körülbelül tíz évvel korábban ugyanettől a tanártól tanulta az erkölcsstant, és amikor erre lehetősége nyílt, akkor szintén elővette a kockás füzetét, az internetről le is tölthető.

Legutóbbi rossz cselekedeted, amire azt mondod, hogy rossz lelkiismerettel tetted?

– Tegnap ahelyett, hogy elmentem volna sportolni, egy vacsorát költöttem el egy nagyon jó társaságban. Ez például a mértéktelenséggel kapcsolatos, annak ellenére, hogy nem ettem és nem ittam olyan nagyon sokat, de helyette jobb lett volna a feleségem példáját követni, és elmenni sportolni.

Ha megkérdezném, hogy mi az, ami a leginkább foglalkoztat mostanában, akkor sejtem a választ, az akadémia átszervezése.

– Ez nyilvánvaló. De alapvetően – hogy is mondjam – annak a célnak a szolgálatában, hogy szeretném, ha a Magyarországon létező sok tehetség az emberek javát szolgálná, a szenvedést csökkentené, és főleg, örömet okozna azoknak, akik ezeket a talentumokat hordozzák. Élmény legyen, megbecsülést szüljön és valamifajta örömet adjon a társadalomnak, amelyik ennek a tanúja és a terepe. Én nem a saját nagy felfedezéseimmel fogok szolgálni, hanem azzal, hogy segítsek a felfedezőknél örülni annak, ami az övék. Pilinszky János a jó Istentől kéri, hogy segítsen örülni annak, ami a miénk, mert egyszerűen ott van a kezünk között, és nem tudunk örülni annak, aminek örülnünk kellene.

B. Király Györgyi

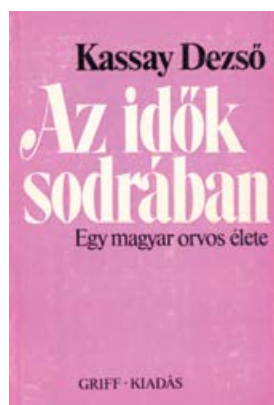
„Az idők sodrában”

Ki volt Kassay Dezső? Neve sajnos keveset mond a ma nemzedékének, pedig a szakma jelentős művelője, több úttörő munka szerzője, valamint a tüdőgyógyászati diagnosztikában ma már nélkülözhetetlen bronchoszkópia meghonosítója. Kassay Dezső katedrát nem, de egyetemi tanári címet és az utókortól egy róla elnevezett emlékérmét kapott. A Kassay Dezső emlékérmét a 10. Bronchológiai és Broncho-oesophagológiai Világkongresszus szervezői hozták létre. Ezzel kívánták megbecsülni azokat a kollégákat, akik hozzájárultak a kilenc korábbi, és a X. Budapesti Világkongresszus sikeréhez.

Kassay szerepe meghatározó a magyar bronchológia történetében, életműve öszszevethető olyan egyéniségek munkásságával, mint az Egyesült Államokbeli Chevalier Jackson vagy a bronchofibroszkópot kifejlesztő Shigeto Ikeda. Kassay Dezső Szatmárban, a vízimalmáról híres Túrístvándi kis falu református parókiaján 1899. augusztus 31-én látta meg a napvilágot. Hatodik évének betöltése után költöztek Bihar megyébe, lelkész apja ekkor került a tenkei egyházközség élére. Középiskoláit Béla nevű testvérbátyjával együtt a mezőtúri gimnáziumban végezte, ahol kollégiumi társának tudhatta a költő Erdélyi Józsefet.

Az orvosegyetem elvégzését követően, 1925-től folytatótt fül-orr-gégészeti tevékenységet. Kezdetből megkülönböztetett figyelmet fordított a bronchoszkópiára, nevéhez fűződik az eljárás rutinvizsgálatként történő bevezetése Magyarországon. Korán felismerte, hogy az igazán vérbeli bronchológusnak nemcsak az akut ellátásban, a légúti idegentestek eltávolításában kell jártnak lennie, hanem otthonosan kell mozognia a tüdő anatómiai és patofiziológia kérdéseiben is. Alapvetően

új eredményeket ért el az orrmeléküreg-betegségek, a gyermekkori atelektázia sebészi megoldásai, illetve a gümös nyirokcsomó-betörések korai felismerésének terén. Már tudományos pályafutása kezdetén számos fül-orr-gégészeti műszeren végzett apró, praktikus újításokat, amelyekkel elsősorban az idegentest-eltávolítást segítő műtétek hatékonyságát javította. Később számos korszerű bronchoszkópot és más sebészeti műszert szerkesztett: többek között az amygdalecton nevű műszert, amellyel tonsillectomia után a sebeket a gyomorvarrógéphez hasonlóan lehetett összevarrni, továbbá proximalis megvilágítású hazai gyártmányú bronchoszkópot.

„Trianon előtt félétvet járt a kolozsvári orvosi karra, majd az áttelepülés után követte egyetemét Szegedre, ahol olyan professzorok oktattak, mint a kórleltanász Löte József, a kitűnő malária-szakértő id. Jancsó Miklós, a biztos kézzel operáló Vidakovits Kamilló, valamint a patológus Veszprémy Dezső. Orvosdoktori oklevelet itt szerzett 1925-ben, sebésznek készült, azt akarta a kórbonctanon megalapozni. Végzése után váratlanul elhunyt

Veszprémy professzor, az utód Balogh Ernő emberi különöségeivel viszont nem tudott megbékélni. Az első adandó alkalommal már 1925 szeptemberében átkerült Pécsre, ahol a sebész Bakay Lajos professzor tárt karokkal fogadta. Itt újabb meglepetés érte: a nagy sebészet mellett fül-orr-gégészeti műtéteket szintén kellett végeznie. Ekkor lépett működésbe a „csak azért is megmutatom” dacreáció. A műtőben talált egy vadonatúj Brünnings-féle laringoszkópot, az idegentest eltávolításának akkor legkorszerűbb eszközét, amelyhez addig ott senki nem nyúlt. Pedig bronchoszkópos vizsgálatot is lehetett vele végezni. Ismert orvostörténeti adat, hogy a hörgők felső szakaszának látótérbe vonását Gustav Killian berlini gégyeszprofesszor dolgozta ki, aki már 1897-ben csontszilánkot távolított el a légzőszerv felső részéből. A Killian-féle beavatkozást fekvő helyzetben kell végezni az arra kialakított speciális asztalon. Elterjedését ez hátráltatta. A már említett Brünnings-féle készülék viszont ülőszékben is alkalmazható. Distalis fényforrása a homlokövre erősített kis villanykörte, a világítás koncentráltan irányítható a kiszemelt célpontra. Praktikus újítás az amerikai Chevalier Jackson professzoré, amely a nyelvlapoc belső felületére szerelt kis égővel proximalis fényforrást hozott létre. Ez utóbbival Kassay doktor 1925-ben még nem találkozhatott. A pécsi Bakay-kli-

nika, valamint a Szegedről jött orvos jól jártak egymással. Az ifjú tanárségéd kezében az addig használatlan instrumentum áldássá vált. A híres Heim Pál professzor sorra küldte hozzá kis pácienseit, akik a „cigányútra” tévedt bab, borsó és egyéb idegentestektől hamar megszabadultak. Felnőtteknél akadt a részleges fogprotézistől csirkecsontig, valamint kiesett fogtömésig minden szájba vehető kisebb tárgy.” – írja Szálássy Árpád orvostörténész.

1947-ben, a bronchoszkópia 50 éves felfedezésének évfordulójára megjelent „A légutak csőtükrözése” című könyve. Ez volt az első magyar nyelvű összefoglaló bronchológiai kiadvány. Saját tervezésű, kerek keresztmetszetű, proximális megvilágítású merev bronchoszkópja – a Kassay-féle bronchoszkóp – a kiegészítő felszerelésekkel jelentős fejlődést hozott

a felnőtt bronchoszkópiában és alkalmazmas volt gyermekek vizsgálatára is. 1948-tól egyéni posztgraduális továbbképzésen vett részt az Amerikai Egyesült Államokban, javarészt Philadelphiában a Jackson Klinikán, a Chevalier Jackson által vezetett tanfolyamon, ahol ismertette a tüdő szegmentumaival foglalkozó munkáját is. Hazatérése után 1949-től 1956-ig vezette az általa tervezett és létrehozott Bronchológiai és Fül-orr-gégészeti Osztályt a Budapesti Orvostudományi Egyetem Sebészeti Klinikáján. 1950-ben adták ki a „Tüdő segmentumai” című könyvét, 1955-ben újabb könyvben foglalta össze a bronchológiai ismereteit.

1956-ban elhagyta Magyarországot és visszament Amerikába, Philadelphiában telepedett le. Amerikában 1960-ban jelent meg angol nyelvű, „Clinical Applications of Bronchology” című bronchológia könyve. A könyvet a modern bronchooesophagológia megteremtőjének C. Jacksonnak ajánlotta, a bevezetőt Jackson fia írta. Kassay Dezső a Lankenau Hospital kutatási osztályának tagja, és Philadelphiában a Pennsylvaniai Women’s Hospital Medical College klinikai professzora

lett. Egy újabb Szállási idézett: „Magyarországot az 1956-os forradalom bukása után elsősorban családi okok miatt hagyta el. Egyetlen fia Amerikában élt, s az 58. évébe lépő orvostanár szeretett volna a „ki-tudja-mennyi-még” hátralévő idejét szeretne volna közelében eltölteni. Tanszéki illúziókat már sem itt, sem kint nem táplált, az újabb szakmai megmérettetésnek viszont bátran nézett elébe. Sajnos, amire vágyott, azt tagadta meg tőle a sors: a halálig tartó boldog családi együttélést. Amely csak akkor „elfogadható”, ha fű temeti az idős apát

lyen pártba nem lépett. Memoárkötetete őszinteségében, olykori elfogultságai-ban és esendőségeiben az erdélyi emlékirókéra emlékeztet.”

Nyugdíjba vonulását követően írta meg személyes jellegű, helyenként poétikus önéletrajzi könyvét „Az idők sodrában” címmel, melyet 1976-ban jelentettek meg Münchenben. Kassay Dezső egész életében igaz magyar hazafi maradt, ez egyértelműen megmutatkozik ebben a magyar nyelvű önéletrajzi műben. Miközben leírja küzdelmes klinikai

és tudományos munkásságát, kitér a bonyolult, háborúk által zilált kor társadalmi problémáira. Az egész művet végig kíséri családközpontú gondolkodása, melynek fókuszában szeretett felesége és tragikusan elvesztett fia áll. Hite szerint „lehet és van értelme az életbe szépét álmodni”. 1981-ben

hunyt el az Sarasotában.

Forrás:

www.orvostortenelem.hu

– HORUS, Kassay Dezső születésének centenáriuma

Baktai György a MBE tiszteletbeli elnöke

és nem fordítva. A nyolc esztendő gyász enyhítendő megírta visszaemlékezéseit, amelyből a hazai medicina 1925–1956 közé eső három évtizede rekonstruálható. Rajongott a muzsikáért és az irodalomért, a nagypolitikától pedig képtelen volt magát függetleníteni. Annyiban igen, hogy soha semmi-

Emlékét a mai napig őrzi az a plakett, amit bronchológiai „életműdíj”-ként, két évente adományoznak a Magyar Bronchológus Egyesület vezetőségének javaslatára a pulmonológia, különösen a bronchoszkópia területén végzett kiemelkedő tudományos tevékenységet végző tüdőgyógyászoknak.

Eddigi díjazottak:

- 2000. Dr. Barzó Pál, Dr. Székely Edgár
- 2002. Dr. Kertes István, Dr. Molnár Borbála
- 2004. Dr. Lábás Zoltán, Dr. Simon Emil
- 2006. Dr. Kraszkó Pál, Dr. Gautier Barna
- 2008. Dr. Gondkievitz Mária, Dr. Baranyai Lajos
- 2010. Dr. Nagy Gabriella, Dr. Márialigeti Tivadar
- 2012. Dr. Baktai György
- 2014. Dr. Frank Emil, Dr. Lellei István
- 2016. Dr. Strausz János
- 2018. Dr. Pápai-Székely Zsolt

A bronzérem Szathmáry Gyöngyi szobrászművész alkotása, a díjat a Magyar Tüdőgyógyász Társaság Nagygyűlésén adják át. A plakett bronzból készült, elülső lapján Kassay Dezső domborított mellképe látható, a fej két oldalán olvasható felirat: KASSAY DEZSŐ, 1899–1981

Nem könnyű főnöknek lenni..

Bittner Nóra tüdőgyógyász, klinikai onkológus, klinikai farmakológus, egészségügyi szakközgazdász és most főnök is. Milyen érzés a vezetői székben ülni? Hogyan fogadták a debreceniek? Kapunk-e jeleket fentről, és ha igen milyen következtetéseket érdemes levonni belőlük? Erről is beszélgetünk a Debreceni Egyetem Tüdőgyógyászati Klinikájának igazgatójával, aki 2018 októbere óta tölti be ezt a tisztséget.

Milyen érzés főnöknek lenni?

– Nem annyira jó. Nekem a betegellátás adta meg mindig azt az örömet, ami miatt orvos lettem, merthogy szeretek a beteg lelkével is foglalkozni, nem csak az objektív labor és egyéb leleteivel. Erre kevesebb idő jut, ha valaki vezető és főleg egy akkora egységnek a vezetője, mint aminek most én.

Mekkora az akkora?

– Ez egy 113 ágyas klinika, 3 szinten, fekvőbeteg osztályokkal, ambuláns ellátással, intenzív osztállyal. 90 dolgozónak vagyok a főnöke. Mindenféle működési problémával, panasszal érkeznek hozzám, tehát egy csomó bürokratikus, illetve adminisztratív ügygel, amit ráadásul még az egyetem rendszerébe is valahogy be kellene illeszteni. Ez na-

gyon sok időt visz el, ettől nehéz ez a feladat. Az emberek irányítása, vezetése – mostani szó ez a „people management” – kedvemre való, mert azt mindig is éreztem, hogy meglátom a másikban a benne rejlő lehetőséget, hogy mire képes, hogy mivel motiválható. Ennek alapján tettem meg a klinika átstrukturálását is. Mindenkiel elbeszélgettem, hogy megismerhessem a munkatársaimat szakmai szempontok és emberi tényezők alapján. Az egész klinikát pedig a számadatok alapján. Fontos volt, hogy ki-hol tart az életében, merre szeretne fejlődni, és ennek megfelelően alakítottuk ki azokat a csapatokat, amikben most dolgoznak. A tüdőgyógyászok specialitása a diagnosztika, a bronchoszkópia, így létrejött egy invazív bronchológiai csapat, összehangoltan dolgozik az

onkológiai betegekkel foglalkozó csapat is akik egyben a tüdőgyógyászat mellett onkológiai szakvizsgával is bírnak. Ez azért fontos, mert a betegeink 70%-át a daganatos betegek adják, ráadásul az egész terápiás paletta – főként a gyógyszeres –, olyan gyorsan változik, hogy ezt naprakészen követni csak kellő onkológiai jártasság alapján lehet. Természetesen létezik az a klaszikus paletta is, ahol a COPD-sek, asztmások, pneumóniások, intersticiális tüdőbetegségek nagy részével foglalkozunk és van egy szerencsére mára fókuszba került terület, a rehabilitációs lehetőség is. Ezeknek a területeknek a követése, egyeztetése nagyon sok időt, energiát igényel.

Hogy fogadtak a debreceniek? Nem éreztették veled, hogy na, itt az onkológus Budapestről, aki azt hiszi, hogy majd megmondj nekünk a tutit.

– Nem volt könnyű! A váltás pont egy éve történt, a szerződés aláírása után bemutattak a kollégáknak, akiket tényleg nem ismertem előzőleg. Azt a pillanatot soha nem felejttem el, amikor a könyvtárban riadt arcokat láttam, hogy most mi lesz? Én ugyanezt éreztem belülről, hogy most mi lesz, hiszen ekkora

csapatot még nem vezettem, és a tüdőgyógyásztól is eltávolodtam a napi ellátás során. Ezt kellett nekem villámgyorsan behoznom, amit kötelességtudó tanulóként igyekeztem megtenni. Nem mellesleg be kellett illeszkednem a Debreceni Egyetem rendszerébe, ami szintén különbözik az eddigi munkahelyeimtől, mert Magyarország négy egyeteme négy különböző módon dolgozik. Tehát voltak nehézségek jócskán.

Mi volt a leges-legnehezebb?

– Az, hogy teljesen egyedül megyek egy idegen közegbe. Elmondom Neked, hogy eleinte sírtam is. Úgy éreztem, hogy ilyen alapon mehettem voltam Angliába, vagy Skandináviába is, annyira új közeg fogadott! Csak az volt hétköznapi, hogy magyar nyelven kommunikálunk és nem angolul! Nem jó amikor azt érzi az ember, hogy teljesen egyedül van, még ha bátornak is tartja magát.

Mit sikerült letenned az asztalra egy év alatt?

– Sikerült kölcsönösen elfogadnunk egymást, ami – mint minden esetben – küzdelmekkel jár. Talán azokat a lépéseket, amiket én a tempóból adódóan kicsit gyorsan tesztek nehezebb volt elfogadniuk a klinika munkatársainak. Minden esetben és minden váltáskor az volt az elképzelésem – és a tapasztalatom is –, hogy az első évben kel lerakni az alapköveket, amikre aztán az ember felépíti az egész rendszert. Elindultak a változások, az összecsiszolásnál tartunk. Az is tény, hogy eltér a vezetési stílusom az elődömétől.

Mit csinálsz másképpen?

– Sokkal jobban specializáltam a folyamatokat, próbáltam és próbálom a Budapesten tapasztalt jó dolgokat implementálni oda, ahol a változás szele kicsit lassabban fúj. A munkatársaim sok mindent talán úgy éltek meg, hogy én iniciálok minden változást, pedig már a Debreceni Egyetem is kezdeményezi, csak én vezetem be. Tudom, hogy egyszerre kicsit sok változás következett be. Nem voltak előjegyzések, én meg szeretem rendszerbe szedni a dolgokat, mert az a véleményem, hogy a

munkafolyamatok egymásra épülése révén mindenkinek tudnia kell, hogy időben mit vállalhat, melyik munkafolyamat, vizsgálat mikor történik. Szeretem átláthatóvá tenni a dolgokat. Ugyanazt a feladatot és ugyanazt a mennyiséget tervezhetően jobb ellátni. Mindig is programcsomagok alapján dolgoztam, tényleg jó előre tele van a naptáram. Persze, van ebben sok tűzoltásszerű dolog, amit hirtelen kell megoldani, de érdemes nagy távlatokban látni, hogy honnan-hova jutunk el. Most azt realizálom, hogy ez nem mindenkinek az életében történik így.

Mi volt a legnagyobb változás, amit meg kellett élniük a Debreceni Tüdőgyógyászati Klinika munkatársainak?

– Talán pontosan ez az előjegyzési rendszer, mert minden beteget ad-hoc láttak el. A tüdőgondozók előjegyzéssel működnek, itt pedig nem így történt. Az akut betegellátást minden esetben preferálom, ugyanakkor a klinikának – pontosan a progresszív betegellátás miatt – abban kell speciális ellátást nyújtani, amit másutt nem tudnak megtenni. Az volt a legnehezebben elfogadható változás, hogy előjegyzés alapján dolgozunk, és aki nem arra érkezik, azt két héten belül biztosan ellátjuk, de nem aznap amikor éppen a klinika felé járt.

Könnyen vállaltad az ingázást Budapest és Debrecen között?

– Szentgotthárdon születtem, Győrben tanultam, Budapesten vé-

geztem az egyetemet, utána tíz évet éltem Pécsen, majd húsz évet Budapesten, tehát viszonylag könnyen adaptálódom a megváltozott élethelyzetekhez, ezért mertem belevágni. Lehet, hogy az évek múlásával az ember kevésbé rugalmas, hogy nehezebb falat az alkalmazkodás, de azért igyekszünk összecsiszolódnunk Debrecen és én.

Miért éppen Debrecen?

– Az elmúlt húsz évben onkológusként dolgoztam, de az alap szakvizsgám a tüdőgyógyászat, ennek megfelelően a szakmai ismeretanyagot igyekeztem mindig frissíteni. Tavaly még az Országos Onkológiai Intézetben dolgoztam, Müller Veronika professzornő – a Budapesti Tüdőklinika vezetője – kért fel a pályázat megírására a Debreceni Tüdőklinika vezetőváltása során. Részben kihívásnak tekintettem, megtisztelőnek, de igazából magam sem gondoltam komolyan, hogy ez sikerülhet. Annak rendje és módja szerint, jó kislány módjára írtam egy szerintem színvonalas pályázatot arról, hogyha én lennék a változások kivitelezője, milyen frissítéseket tennék. Döntően az onkológiára épült, hiszen abban van nagyobb tapasztalatom. Hárman pályáztunk, ezért lepott meg, hogy én lettem a kiválasztott. Éreztem annak a súlyát – akkor is és most is – hogyha az ember egy ilyen megtisztelő feladatra jelentkezik és elnyeri, akkor azt nagyon komolyan kell venni. Egyedül élek, a fiam már önálló felnőtt, így rugalmas volt az élethelyzetem, vállaltam a kihívást.

Az eddigi beszélgetésünkből úgy tűnik: racionális nő vagy.

– A tanulmányaim alapján alapjaiban igen, de minél többet tud az ember és minél több összefüggést lát az életről, eljut egy olyan határig, amikor rádöbben, hogy van egy olyan szint, ami fölött már nincs befolyása. Aztán valahogy azok a dolgok is megoldódnak. Azt hiszem, hogy ebben valami fönti segédlet is közrejátszik.

A Teremtő tehát létezik.

– Igen, abszolút hiszek ebben, több esetben megtapasztaltam.

Akkor azt is elfogadod, hogy azért mert a racionális orvos fejeddel nem tudsz dolgokat megmagyarázni, attól azok még léteznek.

– Az orvostudományban az „Evidence Based” a bizonyítékokon alapuló orvoslás alapján dolgozunk és ezeket az irányelveket kell követnünk, de van számtalan olyan eset, amelyeknek a kimenetele egészen biztosan más erőktől is függ mint, amiket mi befolyásolni tudunk. Természetesen a kivizsgálás és a kezelés menetét mindig a racionalitás alapján kell megtervezni.

Az életedben történtek csodák?

– Igen. A gyermekemet kezdettől fogva csodának tartom, aki mindenféle orvosi papír, lelet ellenére született meg. Ennek a csodának azóta is nagy örömmel vagyok a gondviselője.

Ezek szerint te az orvosi papírjaid alapján nem kerülhettél volna áldott állapotba.

– Így igaz. Papírforma szerint semmi esélyem nem volt arra, hogy saját gyermekem lehessen és valóban megtörtént a csoda: mindenféle beavatkozás nélkül gyermekem született. Egészséges, aki azóta is csak bearanyozza az életemet és a legfőbb büszkeségem.

Hogy élted meg? Tudom, hogy valami az életedben nem fordulhat elő, és mégis előfordul. Mit éreztél?

– A leírt leletek és a kivizsgálások, – amikben addig annyira hittem, hogy ezek határozzák meg, hogy honnan hova jutok, milyen beavatkozásoknak milyen kimenetele lehet – ellenére rám szakadt egy nagy felismerés, hogy mennyire nem a racionalitás a döntő. Az életet a sorsa, a Jó Isten – ki hogy hívja, én Jó Istennek hívom és hiszem – határozza meg, alapvetően ezekkel tesz próbára minket hogy ne gondoljuk azt, hogy tettünk ugyan sokat azért, hogy a tudáshalmagt gyarapítsunk magunkban, de ezen felül vannak olyan dolgok amiket nem mi döntünk el, és ezt el kell fogadni! Ki később, ki korábban kap ilyen jeleket, ilyen koppintásokat, nem azt mondom, hogy „betörjön” hanem hogy elfogadóbb legyen és

a látásmódja is nyitottabb legyen. Egy csomó dolog létezik azon kívül, amit a kis mezsgyénken ismerünk.

Te hány éves korodban kaptál ilyen jeleket?

– A gyermekáldás 22 éves koromban ért. Előtte én olyan nagyon kisiskolás módon haladtam, hogy jól tanultam, ötösre feleltem és volt is egy ilyen elképzelésem, hogy ez annyira egyszerű, valahogy így működik az élet.

És ez csak tőled függ, senki másról...

– Igen. Azóta azért már több ilyen töréspont volt az életemben, ahol jeleket kaptam arról, hogy ami történik nem emberi tényezőktől függ.

Onkológusként tapasztaltál csodálatos gyógyulást, olyasmit amikor a szakmai tudásod alapján azt gondoltad, hogy most keresztet lehet vetni és aztán nagyot tévedtél.

– Elég objektív alapokon – szövettan, képalkotó vizsgálatok, mindenféle leletek alapján – hozunk meg egy döntést, és elméletileg, akinek azt mondjuk, hogy szövettannal igazolt rosszindulatú daganata van, meghatározódik a sorsa. Ennek ellenére volt, talán 5-6 olyan betegem, akinek esetében a családtagokat is próbáltam felkészíteni arra, hogy itt rövid időn belül mi várható, mert olyan jellege volt a betegségének, olyan ál-

lapotban érkezett a beteg. Megkaptam a kezeléseket, és azt kell mondjam, hogy csodával határos módon sokkal jobban reagált rájuk, mint vártam. Az egyik ilyen 15 éves történet, gyógyult betegről szól, szarkómáról beszélünk, ami az egyik legrosszabb típusú daganat. És ő köszöni szépen jól van! Ilyenkor az objektív ember azt mondja: „áh lári-fári, ez nem az a szövettan volt!” – én azért a kollégák véleményét sosem szoktam megkérdőjelezni, ezt a szövettant én is megnéztem. Egyértelmű volt a vélemény, az a lelet volt, és annak alapján már nem élhetne. Köztünk van és jól, tehát valamilyen más erő is közreműködik.

Hívó ember, akiről szó van?

– Ahogyan ő fogalmazott, feladata volt még, lehetetlen, hogy otthagyja a 10 és 12 éves gyerekeit. Most az immunterápiák korát éljük, amikor erről harsog a szakmai és az egyéb sajtó is, és beigazolódik, hogy ezekkel az új gyógyszerekkel a szervezet a saját immunitását tudja mozgósítani, és harcba száll a betegséggel szemben.

És az ember az agyával, a hitével is mozgósíthatja a saját szervezetét....

– Azt gondolom, hogy részben igen. Nem véletlen, hogy egy hosszú, fárasztó, kimerült stresszes állapot után ki ilyen, ki olyan betegséget kap, kinek a dereka fáj, kinek infarktusa lesz, kinek valamilyen gyulladásoos betegsége, tehát mindenkinek megvan a gyenge pontja, ahol egyszer csak valami elszakad és betegségben nyilvánul meg. Ezeket a jeleket azért kapjuk, mert, ha mi nem fékezünk, ha azt gondoljuk, hogy mi mindig tovább tudunk lendülni a vasakarattal, akkor bizony jön a jel, hogy „állj!”, mert neked ezt most így nem szabad folytatni! Azt látom, hogy azok a betegek, akik ezeket a jeleket elfogadják, és valamiféle életmód változtatáson mennek keresztül, lehiggadnak, megváltoznak, biztosan látom, hogy egészen másképpen kerülnek ki a betegségből. Abban változatlanul hiszek, megerősítéseket is kaptam, hogy a test és a lélek abszolút egységet képvisel, a holisztikus szemlélet működik.

B. Király Györgyi

Margit

Böszörményi Nagy György ezúttal Sárközi Máttyás könyvén keresztül az író nagyanyját és anyját helyezi fókuszba. Két fantasztikus nő életútja bontakozik ki előttünk, már a könyvajánlóból is. Az író anyja volt fent, volt lent, nemcsak a Válasz alapítójaként, de műstoppolóként és a Fény utcai piac árusaként is működtette irodalmi szalonját. Bárhová is sodorta a sors, nem sikerült elvennie függetlenségét, közösségi létét, adakozó kedvét.

A mikor a fess, magas Sárközi évről évre megjelenik a könyvheti verőfényben, legutóbb a Duna-korzón a Kortárs Kiadó kis boltja mellett, mindig megkönnyebbülök, érdemes volt eljönni idén is. Aki a közelébe kerül és beszélgetést kezdeményez velem, régi, jó ismerősként köszönti, pedig a találkozásnak gyakran nincs előzménye. A diskurzus mégis kedélyes, könnyed, mintha már a sokadik lenne. 30–35 kötetes életműve többnyire személyes naplóból, emlékezetekből, levelekből áll, amelyek főként a

bálozott, később Hollywoodban a filmiparban is felbukkant, Puccinival udvaroltatott magának. Unokájával Londonban olasz férje után Mantica bárónőként találkozott, végül nyugdíjasként a spanyol kikötővárosban, Alicanteban fejezte be életét. Margit művelt, csapongó, „lilára hangolt” személy volt. Molnár Ferenc a válásuk után megjegyezte: „Margittal az a baj, hogy mindenkinél mindent jobban tud, de azon kívül semmit.”

A könyvismertetés a „Margit”-on túl magáról az íróról és anyjáról, Sárközi Molnár Mártáról szól. A családtörténetet az 1858-ban született Weiss Józseffel érdemes kezdeni, aki Aradról verseivel érkezett Budapestre egyenesen Jókai Mórhoz. Ő a verseket megdicsérte, de hazai irodalmi karrierje érdekében a Vészi név felvételét javasolta. Vészi költői pályája rövid volt, a Budapesti Napló, majd Pester Lloyd főszerkesztője és vezércikkírójaként lett, közéleti kiválóság, a felsőház tagja, gazdag ember. A Budapesti Napló szerkesztőségébe – ahol Molnár Ferenc is dolgozott – ő hívta Ady Endrét Nagyváradról. Vészi József nagy vendégségeket tartott nyaranta Dunavarsányon, ahol lányának, Margitnak Molnár és Ady egyszerre udvaroltak, utóbbi „Margita élni akar” című versciklusával. Mivel Molnár Ferenc, Adyval ellentétben, „partiképes” volt 1906-ban elvehette a huszonkét éves Margitot. A házasság rövid volt: Molnár meglehetősen sokat ivott, kártyázott,

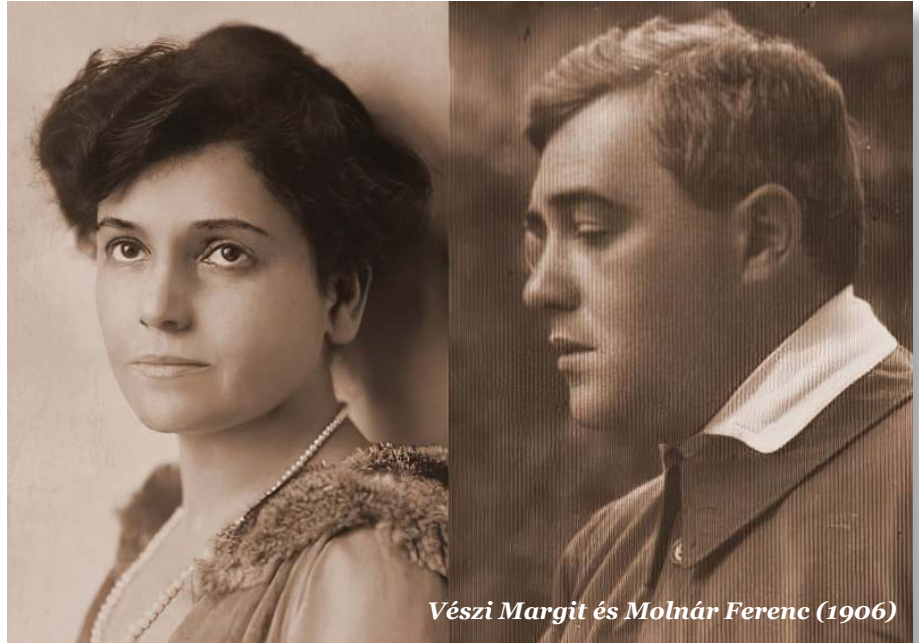
népes, gazdag, a múlt századi hazai kultúrtörténetben fontos családjáról szólnak. A családi legendáriumban a valóság, a többnyire hiteles anekdoták és a mesemondás keverednek, ahogy azt a Mikszáth, Kosztolányi, Krúdy és mások által kimunkált magyar elbeszélésekből, hírlapírásból megismertük.

A most ismertetett kötet nagyanyja Vészi Margit könyve, a nagyapjáról, Molnár Ferencről és a szüleiről, Sárközi Györgyről és Mártáról szóló munkák már korábban jelentek. A könyvben Sárközi Máttyás Margittal folytatott levelezése mellett érdekes anekdoták sorát közli. Nagyanyja Párizsban énekesnőnek, majd festőművésznak készült, azután Berlinbe költözött, újságírással pró-

éjszakára kimaradt, terhes feleségét rendszeresen verte, ezért Margit 1907-ben visszatért a szüleihez, megszülte Mártát, majd a csecsemővel Párizsba költözött. A kisleányát Vészi Margit végighurcolta egész Európán, éltek Párizs után Firenzében, Rómában, Lausanne-ban, Berlinben, majd miután Márta felcseperedett, intézetekbe adta és Margit önállóan járta a világot.

Sárközi Máttyás erről így ír: „Édesanyám iskolázása így igencsak tarka és vegyes volt, mert járt iskolába Németországban, Svájcban, Firenzében és Rómában, azután, azt hiszem, a 3. gimnáziumnál, éppen olasz földön, abba is hagyta a tanulmányait. Nem érettségizett le, de kitűnően beszélt, mondhatnám anyanyelvi szinten, németül és olaszul.” Kiváló intézetekben oktatták, a nagy európai múzeumokban kísérgették. Olyan tömegben ömlött rá a kultúra gyermekkorában, hogy átlátta az alkotói és emberi minőség közötti különbséget. Tisztelte az elsőt és kíméletlenül ítélte a másodikban. Úgy tartotta, hogy a tehetség, még a féltehetség is, veszélyezteti a családi, érzelmi kötöttségeket. Az alakoskodó sznobok nem álltak meg előtte.

A leányt, európai kalandjai után, a 20-as évek elején Budapesten az apja, Molnár Ferenc gazdag családokhoz hurcolta: „fényesre samponozott,

Vészi Margit és Molnár Ferenc (1906)

galambösz hajával, kiválóan öltözve, Coty Chypre parfümmel illatosítva, monoklival vonult be, fejedelmi ételkölteményeket ettünk végig, az apámnak anekdotázni kellett és a mindenkori háziasszonyhoz általában valami érzelmi viszony kötötte” írja a lánya. A végletes szeretethiány későbbi viselkedését bizonyosan nagyban befolyásolta. Magáról írja, hogy „Rómában pórázással a kezemben sétáltam és hangosan kiabáltam „Bobby”, hogy mindenki azt higgye, én magam is, hogy van kutyám.” Szeretni és adni (és persze elhárítani a

viszonzást), későbbi életét ez jellemezte.

Molnár Ferenc, az apa, 1920 és 1930 között fénykorát élte, dollármilliókat keresett, de életvitelét Budapesten kritizálták, darabjai itthon megbuktak (ugyanakkor Németországban egyszerre 200 színházban játszották a Liliom, az Olympia, a Játék a kastélyban című színdarabjait). Ekkor vásárolt villát a budai Nyúl utcában új feleségének, Darvas Lilinek, ami végül 1936-ban, nászajándékként, a lányáé lett. A végtelenül hiú, túlérzékeny, vad kitörésekre hajlamos Molnár, a feleségével vagy egyedül, akkoriban Európában kóborolt. Ahogy mondta ötszobás lakása van: az egyik szoba a velencei Danieliben, a második a Cannes-i Carltonban, a harmadik a berlini Edenben, a negyedik Bécsben az Imperialban, az ötödik valahol Budapesten. Végül a fasiszmus fenyegetése elől távozott Európából. New Yorkban a Plaza Hotelben nyitattott lakosztályt, ahol a titkárnő/barátnő Barta Vanda is lakott, valamint a feleség Darvas Lili három utcával odébb. Molnár Ferenc és egyetlen gyereke Márta között, a távolság, a nemtörődömség és ritka levélváltások ellenére, a bizalmas viszony megmaradt, Molnár leveleiből tudható, hogy a kislány, majd az asszony Márta komolyabb bajával mindig az apjához fordult.

Ebből a zaklatott gyermekkorából tört ki úgy, hogy 19 éves korában feleségül ment a szociáldemokrata

Sárközi György és Molnár Márta (1936)

Sárközi Máttyás író, kritikus, műfordító, lapszerkesztő Budapesten született 1937-ben. Apja Sárközi György költő, író, műfordító, folyóirat-szerkesztő, könyvkiadó volt, aki 1944 végén a balfi kényszermunkatáborban halt meg. Anyja, Molnár Ferenc a világhírű színpadi szerző lánya 1966-ban hunyt el Budapesten. Sárközi Máttyás 1956 novemberében távozott Magyarországról és Londonban telepedett le. Öt évig kívánt Londonban tartózkodni, és, ahogy írta „azután grafikusművészi oklevéllel, jó angol nyelvtudással visszatérni Budapestre és hasznára lenni a honnak azzal, amit Nyugaton láttam”. Ebből az öt évből harminchárom lett. 1990 óta kétlaki életet él, Londonban és Budapesten is tart fenn lakást. Elbeszéléseket, karcolatokat, kritikákat írt, de legérdekesebbek családtörténeti munkái. Irodalmi és állami kitüntetések birtokosa (József Attila díj: 2004, a Magyar Érdemrend tiszti keresztje: 2009, középkeresztje: 2013)

hírlapíró Horváth Zoltánhoz: „há-zasságom alatt főleg nyaraltunk és teniszeztünk. Szültem két gyermeket és tíz év után nagy családi asszisztenciával dörgedelmesen elváltunk.” 1936-ban Molnár Márta feleségül ment Sárközi Györgyhez. Sárközi az Athenaeum Könyvkiadó cégvezetője, irodalmi igazgatója volt. Nagy példányszámban adta ki a roppant hasznót hozó lektűröket, de éjjelente és szabadidejében lefordította Thomas Mann József-tetralógiáját, Goethe Faustját, és egy sor más, fontos könyvet. Ezekben a munkákban már társa volt a feleség, a magyarul, olaszul, németül mesterien tudó Márta. Sárközi 1935–1938 között a Válasz folyóiratot is szerkesztette és megindította a „Magyarország felfedezése” című könyvsorozatot. A Válasz című szépirodalmi és társadalompolitikai folyóiratot Debrecenben alapították 1934 májusában (szerkesztői Fülep Lajos, Gulyás Pál, Németh László és Sárközi György voltak), majd 1937-ben a szerkesztőség Budapestre költözött. A Nyugat és Válasz szerzői részben azonosak voltak, de a Választ, okkal, a népi írók és szociográfia fórumának tartották. Így ír erről az időről Sárközi Márta: „A harmincas évek végére irodalmi szalon lettünk. Nagy Válasz-vacsorákat kellett rendezni. Ilyenkor „népies” dolgokat kellett főzni, pörköltet, töltött káposztát nagy mennyiségben, mert a vendégek a nép fiai voltak óriási étvágygal. Az ilyen estéken vacsora után engem elküldtek pihenni, mert ők politizáltak és én ahhoz nem értettem (ők sem!). A hét egy másik napján az urbánusok voltak a vendégek, akik mindenféle finom francia különlegességeket, remek szószokat kaptak és a vacsora után is velük maradhattam.”

A háború közeledtével, 1938.júniusától a Válasz már nem jelent meg. 1946 őszén, háromgyerekes özvegyként, a romos Nyúl utcai villa teraszán elhatározta, továbbviszi férje munkáját. Nagylelkű gesztussal nyújtott kezet azoknak, akik közül néhánynak szerepe volt családjá megpróbáltatásaiban.

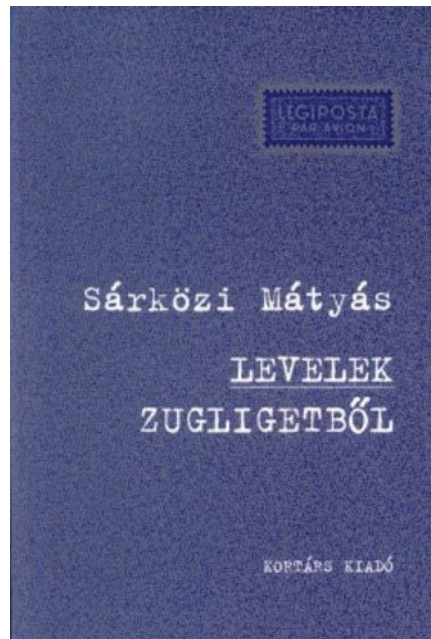
1946-ban, a még reménytelenül kóros idősben, Illyés Gyula és Sárközi Márta szerkesztésében és anyagi támogatásával újraindult a Válasz

Budapesten. A lap – formailag – a Parasztpárt újságja volt, de a párt nem szólt bele a szerkesztésbe. A Válasz szerkesztői gondjai Illyésről fokozatosan átcúsztak Márta vállára. Azután a kormány és a Kommunista Párt nyomására a Válasz tántorogni kezdett, és iszonyú számlák gyűltek össze. A Parasztpártnak nem volt pénze, a Nyúl utca villát „betáblázták” a nyomdaköltségekre, végül 1949-ben, a „fordulat évében” betiltották az összes polgári lapot, utoljára a Választ is. Addig szerzői között a költői rovatban Jékely Zoltán, Szabó Lőrinc, Vas István, Sinka István, Pilinszky János, Weöres Sándor, a prózában Illyés Gyula, Kodolányi János, Németh László, Veres Péter, a tanulmányok-esszék körében Bibó István, Kosáry Domokos, Cs. Szabó László, Szentkuthy Miklós szerepeltek.

Miután a háza elúszott Sárközi Márta műstoppolással kereste kenyerét. Mivel ehhez a tevékenységhez erős fény kellett, gyakran volt látható a Fővárosi Ruhaneműjavító Vállalat kirakatában az akkori Malinovszkij, a mai Szilágyi Erzsébet fasorban. Szociográfiai munkásságának tekintette, hogy egész nap egy levegőtlen műhelyben ült, s örült, ha egy-egy nagy íróval kiszaladhatott a sarki presszóba kávézni és beszélgethetett. A múltból ismerős Révai József és Lukács György könyvkiadói állással is megkínálták, hiszen értett a szerkesztéshez, tördeléshez, nyomdai előkészítéshez, de elhárította a segítséget.

1951-ben Márta egy kis, szoba-konyhás házat bérelt a Zugligetben, a Hunyad-orommal szemben, egy mandulafás kertben, ahol meleg víz sem volt. Hamarosan két hatalmas Airdale terriert is fogadott magához, hogy az idegeneket távol tartsa. Itt éledt újjá a Nyúl utcai „szalon”. Vasárnaponként húsz-huszonöt embert ebédel (időnként valami főtt ételt, de főként sonkát, kolbászt, kenyeret, lekvárt). Ott voltak sokan éjfélig. Akik késő éjjel nem tudtak hazajutni, azok a földön, tábori ágyon, összetolt fotelban aludtak. A vendégkör vegyes volt: az Illyés, a Bibó házaspár, Ferenczy Béniék, Bernáth Aurél, Keresztury Dezső, Lator László, Domokos Mátyás, Juhász Ferenc, Pilinszky János és sokan mások, időnként még

a műstoppoló kolléganők is megjelentek. Barátságos közege volt, az együttlétnék nem volt nyomasztó „irodalmi jellege”. Márta távollétében is be lehetett menni a házba, a kulcs a lábtörlő alatt volt. A „zugligeti szépasszony” fürkésző tekintetével vagy befogadott valakit a társaságba vagy „leírta” az illetőt. Bármiről esett

szó, abban otthon volt, a salátakészítésben, lekvárfőzésben, irodalomban, történelemben ugyanúgy. A beszélgetések során gyakran fölmerült a kérdés, hogy hol végződik a tisztesség, és hol kezdődik a tisztességtelenség? Egyszer valaki azt mondta: ez olyan bonyolult dolog, pontosan megítélni képtelenség. Erre Márta: „Ez? A világ legegyszerűbb dolga. Aki kenyérért fekszik le, az nem kurva, aki kalácsért, az igen.”

Később, a mai libegő alatt, a Csiga úton egy kertet vásárolt, ahol baromfit tartott, a gyümölcstermést a Fény utcai piacon árulta. 1953-ban ide vitte a Kossuth díját Illyés, arra kérve Sárközi Mártát, hogy a pénzt ossza szét a rászoruló fiatal írók között, mert az asszony mindenkiről mindent tudott, továbbra is az irodalmi élet láthatatlan központja maradt. A piacozásra egy idő után már valószínűleg nem szorult rá, hiszen 1955 után már rendszeresen kapott valamit apja jogdíjaiból. A függetlenségét, közösségi jelenlétét, adakozó kedvét kívánta megmutatni.

Anya és fia hét évig nem találkoztak egymással. A hazát Matyi számára Londonban édesanyja levelei jelentették. A „Levelek a Zugligetből” című kötet 2004-ben jelent meg és Márta 140 levelét tartalmazta Mátyás kommentárjaival. A kötet egyfelől személyes emlékirat, a fiú beszámolója az angliai letelepedésről, az idegenséget meghódító mindennapi események soráról, másfelől az anya derűvel, humorral, rendkívüli éleslátással megírt napi krónikája az itthon maradt művészek küzdelméről a maradék szabadság megőrzéséért. A „Levelek a Zugligetből” ellen-regénye Esterházy Péter „Javított kiadás”-ának, mert a magyar középosztály és értelmiség viselkedését a diktatúrában sokkal mélyebben ábrázolja, mint Esterházy. Fontos könyv, körülményes megszerezni, de nem lehetetlen.

1960 végén Sárközi Mátyás a Szabad Európa Rádió munkatársa lett, ekkor az anyja meglátogathatta Münchenben, később egy párizsi színházi bemutatóra is elmehettek együtt.

Sárközi Márta élete utolsó tíz évében szakfordítóként dolgozott a Fertődi Mezőgazdasági Kutatóintézetnél, valamint mások neve alatt, „négerként” regényeket fordított olaszból, németből és franciából, emellett almát és krizantémot árult a piacon.

Sárközi Márta a magyar irodalom nagy szervezője, mecénása volt és korának egyik legszeretetremlőbb embere, akinek volt bátorsága és ereje a maga útját járni, meggyőződésében, eltökéltségében holtig kitartani. A „Margit” igen érdekes, szórakoztató könyv, olvassák el!

Sárközi Mátyás könyvei különösen tanulságosak a mai kultúrharcos időkben, mivel a vetélkedő csoportok mindegyike gyakran hangoztat túlzó, ostoba megállapításokat. Pedig a „nyugati érdeklődés” és a „provinciális elfogultságok” békésen elvannak egymással az örökölt kultúrával rendelkező vagy művelődésre hajlandó kevesekben. Azoknak meg, akik a „mozgalmi utat” járják, előmenetelük, gyarapodásuk érdekében politikai fuvalatoknak engednek, nem jut semmi sem.

Szabolcsban valami készül

Izgalmas dolog zajlik most Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, ahol az egész országban egyedülálló, kísérleti Tuberkulózis Esetfinanszírozási Program indult el. A program helyi koordinátora Kerényi Ildikó, a Nyíregyházi Megyei-Városi Tüdőgondozó Intézetének vezetője, aki azt mondja, az értékelés korai lenne, de néhány pozitív hatás már most látszik.

Miért lett éppen tüdőgyógyász?

– Prózai oka van. Bár már a Semmelweis Egyetemen is pozitív emlék volt a vizsga Nagy Lajos tanár úrnál, amikor a nyíregyházi kórházba kerültem pályakezdőként, csak itt volt hely, itt ajánlottak státuszt. Szakvizsga előtt, családi okból kerültem a Tüdőgondozó Intézetbe, és azóta is itt dolgozom. 2013 óta vagyok a vezetője.

A vezetői feladatokkal hogyan boldogul?

– A vezetés sokkal nehezebb és hosszabb csatákból áll, mint amikor egy beteggel közösen dolgozunk azon, hogy meggyógyuljon. Sok a szélmalomharc. A mienk a kivételesen nagy tüdőgondozók közé tartozik, szinte mindig van valami változás kilátásban, ami nagyon sok energiát vesz el. Kívülről nem is látszik, mennyit. Az utóbbi időben heti egy nap tudok ilyesmivel foglalkozni – elvileg –, de ha valaki hiányzik a rendelésről, akkor ezeken a napokon is rendelek.

Mit takar pontosan az új finanszírozási program?

– A pontos neve Tuberkulózis Esetfinanszírozási Program. A TBC-s betegek kezelésének és gondozásának mi-

nőségét és hatékonyságát kívánja javítani az ambuláns ellátás kereteinek erősítésével. Azaz finanszírozási ösztönzéssel elérni, hogy a betegek minél rövidebb ideig tartózkodjanak kórházban, kezelésük inkább a megerősített járóbeteg-ellátásban történjen hosszabban, mindezt úgy, hogy a kórház számára se legyen hátrányos pénzügyi szempontból.

Miben más az új modell finanszírozása, mint a régi volt?

– A napi rutin alapján egy TBC-s beteg ellátásakor teljesítmény-elszámolás volt, rögzítettük, milyen beavatkozásokat, vizsgálatokat, kezeléseket végeztünk, ez után járt finanszírozás. Ez a kórházi ellátás esetében mindig több, mint a járóbeteg-ellátás esetében. Az új modellben

esetfinanszírozás van, azaz a TBC-s betegek után megnyílik egy fix keretösszeg. A betegellátás során a projektbe bevont betegeknél a megszokott módon kódolunk a beavatkozások szerint, ugyanakkor az erre megalkotott jogszabály alapján az erre külön létrehozott térítési kategóriában. Így válik a régi és új rendszer összehasonlíthatóvá pénzügyi szempontból. A szakmai célok között szerepel az, hogy csökkenjen a kórházi ellátás aránya, és a betegeket nagyrészt a járóbeteg-ellátás keretében gyógyítsuk, annak lehetőségeit megerősítve. Fontos az is, hogy „ne tűnjön el” a beteg, és hogy növelni tudjuk a bakteriológiailag igazolt diagnózisok arányát.

Mennyire látnak tisztán, és mennyire sikerült a szakmai célokat elérni?

– Korai lenne még értékelni a programot. Az volt a terv, hogy 2018 során vonjuk be a betegeket a programba, és a következő egy évben követjük őket. Menet közben azonban kiderült, hogy a vártnál kevesebb a bevont beteg – a várt ötven-hatvan helyett harminc körüli –, nem kerülnek a programba azok a betegek akiknek extrapulmonális vagy reszistenstuberculosisuk van. Új határidőt állapítottak meg: az idei év végéig tart a betegek bevonása, 2020-ban zajlik a követés.

Milyen személyes tapasztalatai vannak a programról?

– Azt már világossá vált, hogy a program erénye a sokirányú kommunikáció. Szorosabb a kapcsolat az osztály és a tüdőgondozók között. A szakmai vezetés a havi konzultációkon segíti a kollégák munkáját, szakmai mentor. Kovács Gábor főigazgató az Országos Korányi Intézetből, de segítségünkre volt Kádár Gabriella is a szaktudásával. A havi rendszerességgel zajló megbeszéléseken a minisztérium és a WHO szakembere is többször megtisztelt bennünket a jelenlétével, még külföldi vendégek is érkeztek. Kommunikálnunk kell a központi surveillance rendszerrel, a kórház különböző részlegeivel (labor, CT labor), hogy mindenütt a megfelelő kódolás történjen, ez mindenképpen nagyobb odafigyelést igényel.

A betegek is jobban jártak, ugye?

– Mindenképpen, hiszen nekik is sokkal nagyobb figyelem jut.

Miért éppen Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kezdték a programot?

– Nyugat-Magyarországon csak elvétve van tbc, nálunk sajnos mindig több., bár 2014-ig kötelező volt a tüdőszűrés. Itt alakult ki az a speciális helyzet, hogy két tüdőgondozó – a kiskvárdai és a csengeri kivételével – az összes többinek és a tüdőosztálynak is ugyanaz a fenntartója: a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház.

Elmondta, hogy hosszú évek óta vezeti a Tüdőgondozó Intézetet, volt ideje megismerkedni a vezetői lét problémáival. Mennyire áll közel Önhöz egy ilyen típusú feladat, mint ez, amikor egy komplex programot kell koordinálnia?

– A gyógyítás áll legközelebb a szívemhez, de időnként más feladatok is előtérbe kerülnek, mint például

Kerényi Ildikó, Obbágy Veronika és Magyar Veronika

most ennek a projektnek a koordinálása. Külön kiemelném, milyen sokan dolgoznak ezen, nemcsak egy egész megye tüdőgyógyászai, hanem az asszisztensek, a kontrollings kollégák és az ügyvitel-szervezők. Soklépcsős, sokszereplős a folyamat. Számos pozitív visszajelzést kapok, de érzem azt is, hogy milyen nehéz a dolgunk. El kell szakadnunk a napi rutintól, ami nagyon nagy kihívás.

13 év alatt sok mindent átélhetett. Valami vidám történet?

– Egyszer egy kínai TBC-s beteget kezeltem, aki akkor még nem beszélt magyarul, ezért az első alkalommal elhozta hozzám az egyik magyar alkalmazottját, hogy fordítson neki. Megkérdeztem: Van láza? Erre a magyar „tolmács” a beteghez fordult, és szépen artikulálva, hangosan azt mondta neki magyarul: Van lázad?

Mire a legbüszkébb?

– A családomra. Három gyerekem van, a nagyobb fiam és a lányom a Corvinuson tanul, a kisebb fiam most érettségizik. Úgy tűnik, sem engem, sem jogász férjemet nem követnek a pályánkon. De nem is ez a fontos, hanem hogy egészségesek, jól teljesítenek.

Három gyerek és ennyi feladat mellett jut ideje néha saját magára?

– Nem sok. De, amikor lehet, próbálok kézműves dolgokkal foglalkozni, ezeket nagyon szeretem. Ami engem igazán kikapcsol, az a kertészkedés: nem ismerek ennél jobb stresszoldót. Szeretem a családi és a természetfilmeket és Fekete István regényeit. Volt idő, amikor a túrázás is nagyobb szerepet kapott az életemben. Szeretek főzni is, magyaros konyhát viszek.

Vámos Éva

A röntgensugarak szerelmese

Mikor és hol kezdődött a nagy szerelm?

– Kicsi gyerekkorom óta orvos szerettem volna lenni. A bencés gimnáziumi évek alatt ez csak erősödött bennem. Már ott sokat hallottam arról, hogy a bencések milyen aktívan vettek részt a röntgensugárzás megismertetésében. 1895-ben, abban az évben, amikor Conrad Röntgen Würzburgban bemutatta a röntgensugárzást, a győri bencés gimnáziumban is bemutatták. Az orvosi egyetemre történt sikertelen felvételem után munkát vállaltam a Győri Megyei Kórházban műtősegedként, itt szereztem meg a röntgen asszisztensi képesítést. Később a Megyei Tüdőgondozó Intézet Mozgó-erőképző állomásán alkalmaztak röntgen asszisztensként. 1967-ben kerültem a Kapuvári Kórház Tüdőgondozó Intézetébe, ahol nyugdíjazásomig dolgoztam. Közben munkavédelmi, osztályvezető ápolói és egészségügyi menedzseri képzést is szereztem. 1999-ben pedig kineveztek a Dr. Lumniczer Sándor Kórház Tüdőbeteg-gondozó Intézetének vezető asszisztensévé. Sokat foglalkoztatott az a gondolat, hogy a régi, már nem használt leselejtezett gépekből, alkatrészekből röntgen múzeumot kellene létrehozni. Kutakodni, keresgélni kezdtem és sikerrel jártam.

Boross János kétszer is felvételizett az orvosi egyetemre, nem járt sikerrel. A Kapuvári Kórház Tüdőgondozó Intézetének röntgen asszisztenseként 44 évet húzott le, majd elhatározta, hogy múzeumot hoz létre. 2000-ben a Tüdőgondozó Intézet alagsorában megnyithatta kapuit a Röntgen Múzeum.

Támogatták a kórház vezetői?

– Szerencsém volt. Az elképzelésemet támogatta Ballagi Farkas, az akkori kórházigazgató és a kórház vezetősége is. Így elindulhatott a régi gépek, alkatrészek beszerzése. Ebben nagy segítségemre voltak a

szervizes kollégák – nemcsak Kapuváron, hanem szerte az országban, Győrben, Budapesten, Szombathelyen – akik jelezték, hogy hol, mikor és milyen eszközt selejteznek, le. vannak ki a forgalomból.

Mit szeretne elérni ezzel a múzeummal?

– Egyrészt szeretném bemutatni a tudomány fejlődését, ami elvezetett a faszervezetes röntgen készüléktől a mai modern röntgen eszközökig, másrészt szeretnék emléket állítani azoknak a kutatóknak, tudósoknak, akinek ez a fejlődés köszönhető. Sokan életüket is áldozták a sugárkutatásért, mert nem ismerték még a röntgen sugárzás bionegatív hatását. Ezt a témát érintve nem mehetünk el szótlánul a sugárzás romboló hatása mellett sem. Ezért a gyűjteményben helyet kapott Hiroshima és Csernobil is.

Mire a legbüszkébb a gyűjteményéből?

– A gyűjtemény egyik érdekessége az a fényérzékeny üveglemez, amelyen egy átvilágított kéz látható még

1896-ból. Ez Győrből a bencésektől származik. Az 1900-as évekből maradt ránk a faszervezetű röntgengép, ami a múzeum egyik büszkesége. Egy fertőszentmiklósi házi orvos ajándéka, amit még az édesapjától örökölt, és amiről azt tartják, hogy mind a mai napig működőképes. Ugyanakkor a kiállítás része egy kegyeleti sarok is, ahol a sugárkutató 11 magyar áldozatára emlékezünk.

Ez egy magángyűjtemény, ki finanszírozza?

– Nyugodt szívvel mondhatom, hogy közadakozásból tartjuk fenn. A gyűjtemény legtöbb darabját kórházak, orvosok, magánemberek és orvosi szervezetek ajánlják fel. Először

mindenkinek el kellett mondanom, hogy mik a terveim, elképzeléseim. Mikor már orvosi körökben elterjedt a röntgen múzeum híre: csörögtek a telefonok, hogy hol található a múzeumba illő tárgyak, relikviák. A szállítást meg legtöbbször vagy az intézmény vagy az orvosok vagy a barátok megoldották. Jelenleg is gyarapodott a gyűjtemény egy faszervezetes készülékkel, aminek az összeszerelése folyamatban van. Ezt egy budapesti röntgen szakorvos saját kocsijával szállította Kapuvárra. Mivel az önkormányzat is

támogatja a Röntgen Múzeum működését, a kórház alagsorából 2012-ben egy szép kiállító helységbe költöztünk, amit az Önkormányzat biztosított a Kossuth Lajos utca 12-ben.

Kik érdeklődnek leginkább a múzeum iránt?

– Az általános iskolák 7–8. osztályos tanulói és a középiskolák diákjai a rendszeres látogatók. Volt, aki többször is meglátogatta a múzeumot, sőt a családját is elhozta. Azóta már az orvosi egyetemre jár. Mi ez, ha nem siker? A Pécsi és Debreceni Orvos Egyetemek radiográfus hallgatói évente ellátogatnak a Múzeumba – mindig más évfolyam – és meglepődve nézegetik a régi készülékeket. Ilyenekkel ők nem találkozhattak a tanulmányaik során. Neves szakemberek is meglátogatták a múzeumot. Járt mátt itt – többek között – a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Sugárvédelmi osztályvezetője, az MTA Energiatudományi Kutatóközpont Sugárvédelmi Laboratóriumának vezetője, a Gamma Technical

fejlesztési igazgatója és még sorolhatnám.

Amit ön csinál az valóságos tudományos misszió, amiért több elismerést is kapott. Melyik a legemlékezetesebb?

– A múzeum 2012 decemberében került be a Megyei Értéktárba, 2017-

ben pedig „Megyerikum”-má nyilvánították. Ugyanezen a napon emléktábla avató ünnepséget szerveztem a múzeumban, és emlékülést a városházán. Ezen az eseményen avattuk fel azt a márvány emléktáblát, melyen a 11 magyar sugárkár-

rosodásban elhunyt kutató-, orvos- és asszisztens neve van felvéve. Az emlékülésen neves szakemberek, egyetemek hallgatói vettek részt, ahol Fornet Béla professzor és Móza Szabolcs docens előadását hallgathatták meg. 2017-ben a Magyar Radiológus Társaság tiszteletbeli tagjává választottak. Kapuvár városi rangra emelésének 50 éves jubileuma alkalmával pedig Kapuvár Városi Önkormányzata képviselő testülete „Kapuvár 50” emlékérmeket adományozott a Kapuvári Röntgen Múzeum létrehozásában Kapuvár város hírnevének öregbítésében végzett munkáért. Megtiszteltetés és örök emlék marad.

Seregély István

„Laki”-nak nem nehéz a kétlaki élet...

Laki István gyerekkora óta kutatóorvosi pályára készült. Később úgy döntött, hogy inkább gyerekgyógyász lesz aztán Andrásófszky Barna hívására Mosdóst választotta, és gyerektüdőgyógyász szakképesítést szerzett. Jött Dombóvár, Kaposvár, a Pécsi Gyermekgyógyászati Klinika, majd 2013 tavaszán Törökbálint, ahol beszélgetünk.

Törökbálinton a gyermek tüdőgyógyászati osztály olyan, mint egy kellemes hangulatú, jól felszerelt magánóvoda, egyáltalán nincs kórház jellege.

– A gyerekosztályokon az ápolás lényegesen kedvezőbb, mint a felnőtt osztályokon, mindenhol igyekeznek szem előtt tartani a betegbarát, családbarát jelleget. Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy betegeink jelentős része 18 éves kor után is szeretne hozzánk jönni. Még mosdói alapelvünk, hogy „az én betegem: az én vendégem”. Másrészt a kontaktus kialakítása is sokkal könnyebb a gyerekekkel. Nyitottabbak, nem befolyásolják őket különböző társadalmi tényezők.

Azért volt idő amikor megingott a hite a tüdőgyógyászatban.

– Még tüdőgyógyász gyakorlaton volt egy rossz élményem. Akkoriban a bronchoszkópia helyi érzéstelenítésben történt, a betegeket először átvilágították röntgennel. Ahhoz, hogy a sötétséghez hozzászokjon az orvos szeme: idő kellett, a várakozás alatt elszívtak egy cigarettát. Utána behívták a beteget a füstös helyiségbe, ahol a légúti beteg még jobban köhögött, az érzéstelenítés is irritálta, így borzalmas beavatkozásnak tűnt számomra a helyi érzéstelenítésben, merev eszközzel végzett bronchoszkópia. Ekkor megfogadtam, hogy bármi leszek, csak tüdőgyógyász nem.

Mosdóson – egy továbbképzésen – a bronchoszkópia általános érzéstelenítésben, altatásban történt összehangoltan, nyugodtan, álomszép körülmények között, Ekkor vált vonzóvá a gyerektüdőgyógyászat. Ezt a kötődést megerősítette a Budapesten Székely Edgár felügyelte bronchológiai gyakorlat és az, hogy 1988-ban Magdeburgban Thal professzor úrnál lehettem továbbképzésen. Mosdóson a bronchofiberoscopok mellett már a 80-as években olyan eszközök voltak, amiket sok intézetben még ma sem látni. Ilyen a tömegspektrométer, a spiroergométer. A 90-es évek közepén a nagyszámú merev

eszközös vizsgálat mellett jelentős arányban végeztem a gyermekbronchológiában akkor még ritkán alkalmazott bronchofibroszopiát. Voltak olyan évek, amikor 8–900 vizsgálat is várt rám, az elmúlt évtizedben a vizsgálataim száma meghaladta a 10.000-et. A morfológiai diagnosztika mellett változatlanul érdekelt a funkcionális, így a 80-as évek végére iskolai szűrések alapján létrehoztuk a magyar légzésfunkciós referenciaértékeket a gyerekek számára, mely azóta is egyedi referencia. Ezt már az első európai tüdőgyógyász kongresszuson bemutattuk.

Az ország legkülönbözőbb kórházaiban megfordult, sőt, egyszerre több helyen is dolgozott. Miért?

– Sok minden érdekel, ezért nem ragadtam le egy-egy témánál. Mosdóson ismerkedtem meg a cisztás fibrózissal, ami rendkívüli kihívást jelent a gyerek tüdőgyógyásznak, mert a legkomplexebb, legnehezebben kezelhető betegség. Később ez lett a fő tevékenységem egyike. Közben a diagnosztika nagyon sokat fejlődött, főleg a CT miatt lényegesen kisebb szerepe lett a bronchológiának, a terápiás lehetőségek haladása révén pedig az asztma ambulánsan is jól kezelhető betegséggé vált. Ezért több helyen is ágyszám leépítések, rehabilitációs irányváltás és kórház összevonások történtek. Mivel engem az aktív ellátás érdekelt, 1996-ban a szomszédos Dombóvárra mentem osztályvezetőnek általános gyermekosztályra. 1998-tól

pedig Kaposváron – ahol laktam – lettem osztályvezető a megyei osztályon 2011-ig, amikor a menedzsmenttel már nem tudtunk tovább együtt dolgozni. 2012-től a Pécsi Gyermekgyógyászati Klinikán voltam gyermekgyógyász konzulens. Itt ebben az időben rendszeresítettük a diagnosztikus gyermek bronchológiát. 2013 tavaszán a törökbálinti gyerekosztályra hívtak osztályvezetőnek, azóta ez a főállásom. Ettől kezdve Pécsre csak hetente, majd havonta jártam, 2013-ban ezzel párhuzamosan Zalaegerszegen is elkezdődött a diagnosztikus bronchológiai vizsgálatok betanítása, így oda kéthetente, majd havonta utaztam eddig az esztendőig.

Klinikum, vagy kutatás? Mi áll a szívéhez közelebb?

– Azokon a területeken, ahol megfordultam, viszonylag kicsi lehetőség volt a kutatásokra, főleg az alapkutatásra. Ezért leginkább alkalmazott kutatásokat végeztünk. Olyan vizsgálati eljárásokat próbáltunk meghonosítani, amelyek kevésbé voltak ismertek az országban, új gyógyszerek bevezetése asztmában, allergiában és cisztás fibrózisban. A 90-es évektől a genetikai uralja a biológiai tudományokat, ehhez pedig elég limitált volt a hozzáférés Magyarországon, sokkal inkább a klinikum kínált működési teret. 1988 óta vagyok a Gyerek-tüdőgyógyász Szekció vezetője tagja és harmadik éve az elnöke is, két évente tartunk szakvizsga előkészítő tanfolyamokat és speciális képzéseket is. 2013 óta osztályunkon a bronchológia mellett a cisztás fibrózis ellátása került előtérbe. Ez az a terület, ahol rendkívül sok teendő akad még Magyarországon, hiszen ez az egyik legnehezebben kezelhető betegség. Vannak eljárások, amikkel lényegesen lehet javítani a beteg állapotát, életkilátásait, életminőségét, de szükséges lenne a magyarországi harmonizáció, a protokollok átvétele a nálunk jobban működő, fejlettebb országoktól. Ugyanakkor jók a lehetőségeink a különböző gyógyszerek és eljárások hozzáférhetőségéhez, a probléma inkább a szemléletben, az ellátás szervezésében, a működési kontroll hiányában van.

Van emlékezetes története?

– A legtöbb maradandó élmény idegentest eltávolításához kötődik. Ilyen volt, amikor nagy szerencsével sikerült eltávolítani egy légutakba aspirált, félrenyelt kalászt. A kalászról tudni való, hogy olyan horgai vannak, amivel beássa magát a szövetekbe. Mi tudtuk, hogy a kislány beszippantotta, de nem láthattuk, mert már áthatolt a hörgőfalra. Mivel tünetei voltak, ismételt meg kellett kísérelni az eltávolítását. A másik lehetőség csak egy lebény műtéti eltávolítása lett volna. Ezért inkább megismételtük a hörgőtükrözést, amíg egyszer egy másik hörgőben megjelent a széle és sikerült megfogni, kivenni. Igaz, hogy hatalmas vérzéssel, de műtét nélkül oldottuk meg. Nagyon nagy élmény volt, mert általában a kalász aspiráció után műtét szükséges.

Hogyan alakult a magánélete?

– Úgy ahogy két orvosnak alakulhat. A feleségem szemész, ezért fiatal korunkban mindketten sokat ügyeltünk. A két gyerekre mindig felváltva vigyáztunk, így nőttek fel mellettünk. A nagyobbik leányunk orvos lett, a kisebbik jogász. Sohasem panaszkodtunk otthon, úgy gondolom mind a ketten örömmel csináltuk a munkánkat. Feleségem révén is kötődünk Kaposvárhoz, mivel ő ott szemész. Most ott is lakunk, meg Törökbálinton is. A hét nagy ré-

szében Törökbálinton, a hétvégén Kaposváron. Időnként unokáink örömteli felügyeletére is szükség van, ami igazán kellemes nagyszülői feladat.

Milyen a kétlaki élet? Jut valami ideje valami izgalmas elfoglaltságra?

– Erős családi háttérrel, „Laki”-nak ez nem nehéz. Szeretem a változatosságot. Bár azt szokták mondani, hogy a járt utat a járatlanért el ne hagyj, én nagyon szívesen hagyom el, mert amaz sokkal érdekesebb. A változatos beteganyagban végzett munkában erre gyakran van lehetőség, ami sokszor „workaholic” szintű, de ezt a szenvedélybetegséget gyakran jutalmazza többlet adrenalin. Valóban nagyon sok olyan lehetőség kínálkozik, amit az ember fél kihagyni. Sokszor úgy érzem magamat, mint az unokám, aki azért nem akar aludni, mert fél, hogy kima-rad valamiből. Ebben a kétlaki életben nem nagyon volt szabadidőnk. Kaposváron van egy különleges mesterséges tó, a Deseda, amelyik az egyik legnagyobb – 20 km kerületű – az országban. Annak idején gyakran megtettem, hogy a túra kajakommal körbekajakoztam a tavat. Ez egy kellemes másfél órás kikapcsolódás volt számomra. A kajákat már elhoztam Kaposvárról, és keresem a helyet, ahol vízre tudom tenni, mert a mozgás fontos lenne számomra. Most a törökbálinti költözés miatt rengeteg ház körüli kézi munkára van szükség. Úgy látom a kertészkedés lesz a fő kikapcsolódás a kajakozás mellett.

Mi az, amit még el szeretne élni az életben?

– Szeretem a munkámat, nem vágyok sem más munkára, sem más tájra, vidékre. Elégedett vagyok azzal, ahol voltam, amit láttam, amit csináltam. Ami talán jó lenne: egy jobb szervezettségű egészségügyben dolgozni. A magyar orvosok szakmai felkészültsége nagyon jó, a gyógyszerekhez való hozzáférés is, de a hatékonyságot a kontroll és a szervezettség hiánya gyengíti. Optimista vagyok, hogy még sokat tehetünk ezek javítása érdekében.

Seregély István

A fehér és a zöld...

Fehér galambok

Egy nyár eleji reggeli sétám során az öreg városrész egyik ódon terén tizenkét fehér galambot pillantottam meg, amint totyogtak, kapirgáltak a kövezeten. Andersen tizenkét hatytyújának története jutott eszembe. Elképzeltem, ahogy a fehér galambok átbucskáznak a fejük felett és bő ingujjú fehér ingben, feszes nadrágban, fényes csizmában parádézó pompás ifjakká változnak, de csak tizenegyen, mert a tizenkettedikből, a tizenegy királyfi húgából szépséges királynő lenne. A következő napon csak hármat láttam ugyanott, más alkalommal tizennyolcat a közeli háztetején, legutóbb pedig nyolc sorakozott a háztetőn. Különös látvány a fehér galamb, mint Noé galambja szájában a pálmaággal hozza a hírt az Ararát hegyén készült bárkához repülve – elmúlt az özönvíz, újra éled a természet. Mint ahogy az a néhány fecske, csivitelve, szélesebben ide-oda röppenve vigasztal, hogy nincs baj, tavaly csak átmenetileg hiányoztak, de nem tűntek el. A remény hol egy fehér galamb, hol egy

Balikó Zoltánt ezúttal 12 fehér galamb varázsolja el, majd kitartóan figyelő pórázon sétáltatott kutyája és a szabadságot jelképező „ösmacska” közötti kapcsolatot alakulását.

játékosan zuhanó repülést bemutató fecske képében jelenik meg. Érdekes szó a csivít, Fekete István a regényében Csi és Vit névvel jelölte meg a fecskéit. A leghíresebb fehér galambot nekem Picasso galambja jelenti. Idáig jutottam a gondolataimban, amikor különös analógiaként egy

régi téli este jutott eszembe. Munka után jöttem haza a hegyről, amikor az első kanyarban a sötétből kirajzolódva számtalan fehér lepke vette körül az autót. Nem hittem a szememnek, lépésben mentem tovább, hogy minél hosszabban csodálhassam meg ezt a különös jelenséget. Fehér galambok, fehér lepkék, a remény, az életöröm, a béke hordozói. A Balokány egyik bejáratához érve a sétányon egy zöld biciklista suhant át előttem. Zöld bukósisakban, zöld pelerinben, utazótáskája is zölden virított a kerékpár oldalán. Fehér és zöld, milyen megnyugtató. Most a zöld az uralkodó szín, a meggybabér bokor friss zöld hajtásai fényesen csillogva verik vissza a reggeli nap sugarait. Indulhat az új nap, magammal viszem a reggel nyugalmát.

Az ősmacska

Egyik reggeli sétánk során a kutyámmal, meg-megállva, bokrok tövénél, fűcsomónál, vagy csak úgy, majd hirtelen... a kutyám szoborrá merevedett. Alig egy méterre a ház falánál tekintélyes méretű, szokványos zöldes szőrzetű, szemében haragot tükröző macska púpozta fel a hátát. Az emberi, főleg az öregemberi hallás határán sziszegő hangot adott. A kutyám a dermedtségéből hirtelen jobbra ugrással oldódott fel, majd mintha mi sem történt volna, ruganyos léptekkel haladt tovább a póráz végén engem is továbbhaladásra készítve. Büszkén felvetett fejjel adta feledésnek sértett önérzetét.

A macska a civilizált világ „oroszlánkirálya”. Ha kell, támad, szorongatott helyzetében karma a végső menedéke, de ha kell, pillanatok alatt elpucol a tetthelyről, falon, fán, bármin a magasba, halandó kutyák számára elérhetetlenül. Hallottam történeteket olyan kutya macska barátságról, amikor egy helyen, egymáshoz kuporodva megfértek egymással, sőt, láttam is hasonlót. Mégis... jobb a békesség, a távolság biztonsága, lehet akár a barátság záloga.

Respektus

Újabb reggeli séta során elhagyva az épület sarkát hirtelen szembetalálkoztunk az ősmacskával. Meglehető reakció volt mindkét állat részéről,

a kutyám kicsit odébb húzódott, de nem riadt meg, majd tovább balagott. A macska ezúttal nem púposította fel a hátát, nem szórtak villámokat a szemei. Nyugodt tekintettel nézett ránk. Ahogy tovább mentünk, vissza-visszanézve láttam, hogy a macska lassan, meg megállva puha mancsait lágyan az aszfalt-ra eresztve kellő távolságot hagyva követett minket. Mi ez, ha nem a kezdete egy barátságnak? Kölcsönös respektus született.

Állókép

Egyszerre minden megmerevedett. A kutyám farka félig a levegőbe emelkedve mozdulatlan, lábai szétvetve, tekintete a semmibe vész. Az ősmacska az utca túloldalán egy autó alatt kuporodva rezzenéstelen, a háztetőn az éppen hét fehér galambnak tollai sem rezdülnek. Hirtelen egy törpe kutya vágódik a térre és éktelen rikácsolásba kezd, mint egy házmester, aki dühös, mert telehordták szeméttel a lépcsőházat. Az állókép, mint egy tükör, ami cserepeire hullik szét, szétesik, a kutyám elindul a törpe kutya felé, az ősmacska beljebb húzódik az autó alatt, a madarak repdesve elrepülnek. Megtört a varázslat.

A tüdőgyógyász, aki dohányfüst extraktumot előállító készüléket tervez és épít...

A Magyar Tüdőgyógyász Társaság 60. Nagygyűlése poszter szekciójának Menarini-díjas szerzői közül ezúttal Lukácsovits Józsefet, a Semmelweis Egyetem Pulmonológiai Klinikájának egyetemi adjunktusát mutatjuk be. Hogy miért kutatja elkötelezetten a keringés és légzés összefüggéseit, és honnan ered az orvoslással párosuló műszaki szemlélete, kiderül az alábbi beszélgetésből.

hanem direkt negatív hatással van a keringési rendszerre is. Az elmúlt egy évben további tíz beteg bevonásával folytattuk a kutatást. Az új eredmények – amelyeket az ERS (European Respiratory Society) idei kongresszusán, poszteren mutattunk be – magasabb szignifikancia szinten erősítették meg a végső következtetést.

Mindenekelőtt gratulálok önnek az elismeréshez! Milyen témát dolgozott fel a nyertes poszteren?

– A terhelés okozta dinamikus hyperinfláció keringésre gyakorolt hatását vizsgáltuk Varga János tüdőgyógyász kollégámmal, aki a Korányi Pulmonológiai Intézet Rehabilitációs Osztályának főorvosa. A dinamikus hiperinfláció során, obstruktív tüdőbetegségben a légzésszám terhelés alatt emelkedik, és a kilégzési idő csökken, ennek folyamán a belégtett levegőmennyiség egy ideig nagyobb lesz a kilégzettnél. Emiatt hyperinflálódik („felfúvódik”) a tüdő, és komprimálja a mellkasi nagyereket, illetve a szívet, továbbá a kisvérköri vascularis ellenállás is emelkedik. Ezen két folyamat következtében romolhat a szív pumpafunkciója, ami által csökkenhet a keringési perctérfogat. Ezt az állapotot hoztuk létre mesterségesen 23 COPD-s betegnél, akiknek két csoportját különítettük el: kétharmaduk került a hiperinfláló és egyharmaduk a nem hiperinfláló csoportba. Terhelés hatására a hyperinfláló betegek keringési perctérfogata kisebb mértékben emelkedett, mint a másik csoportba tartozóké, amelyből arra következtettünk, hogy a hiperinfláció miatt megnövekvő terhelés miatt a szív nem képes a szükséges mértékben biztosítani a keringést. Vagyis a betegség nem csak a légzésmechanikát rontja,

Milyen érzéssel töltötte el, hogy Menarini-díjjal ismerték el a kutatásukat?

– Meglepődtem, és természetesen nagyon örültem a szakmai elismerésnek. A díjjal járó pénzüsszeget a kutatásunk folytatásához használtuk fel. Vizsgálatunk kulcsfontosságú része egy berendezés, amelynek alapötletét korábbi olaszországi kutatásom inspirálta. Ebből csak néhány van Európában, nekem Olaszországban volt szerencsém egy hasonlót használni, amikor 2010-ben Stefano Nava professzor mellett dolgoztam, és a Magyarországon akkor még kevésbé elterjedt nem invazív lélegeztetést tanultam. Hazatérésem után elhatároztam, hogy megtervezem és megépítem a szerkezetet, amelynek megvalósítását – szponzor híján – magam finanszíroztam. A Műszaki Egyetem egyik informatikus mérnökhallgatója segítségével hoztuk létre, állítottuk üzembe és teszteltük a mérőeszközt. A műszerrel szimultán hat paraméter mérhető nagy pontossággal, akár 400 Hz mintavételi frekvenciával, amelynek révén folyamatos légzési görbe vehető fel. A már említett kutatáson túlmenően többféle mérést végeztem ezzel a műszerrel a Pulmonológiai Klinikán, ami tudományos mentorom és vezetőm, Müller Veronika professzor asszony érdeklődését is felkeltette és engedélyezte, hogy tüdő-transzplantált betegek tüdőcompliance értékeit mérjem vele ballonkatéteres technikával. Korábban részt vettem az általa vezetett kutatásban is, amely a dohányzás káros hatását vizsgálta, és amelyben a kortikoszteroidok és hősök fehérjék szerepét vizsgáltuk dohányfüst extraktummal kezelt sejtkultúrákban. A dohányfüst extraktumot előállító készüléket saját kezűleg építettem meg. A gép félpercenként, két másodpercig tartó, 30 milliliteres szippantásokat végzett egy cigarettából, majd az így keletkező füstöt átbuborékolta egy médiumot tartalmazó oldaton.

A berendezések megépítése magas szintű műszaki ismereteket feltételez. Honnan volt ehhez affinitása?

– Első diplomámat 1993-ban a jelenlegi Szent István Egyetem Gépészmérnöki Karán szereztem. Az Ikarus gyárban töltött egy év után döntöttem el, hogy belevágok az orvosi tanulmányokba. Úgy véltem, hogy a mérnöki munkához elengedhetetlen manuális készségnek jó hasznát veszem az orvoslás során is, ami utóbb be is igazolódott. A mérnöki szemléletből fakadóan kezdetektől a struktúrát és az összefüggéseket kerestem, azonban a biológia több ágának – mint például az anatómiának – vannak olyan részele-

mei, amelyeket nem megérteni kell, hanem tényként elfogadni és megtanulni. Vagy gondoljunk a fejlődés tanra: jelenleg még nincs egzakt tudományos magyarázat az egyedfejlődés egyes fázisaira. Ezt azért is mondom, mert hiszek a Teremtőben, annak a felsőbbrendű szellemnek a létezésében, aki megteremtette az univerzumot és az azt működtető szabályokat. Minden a fizika szabályain alapszik, a világegyetem működése, a biológia és az orvostudomány is. Azért állt közel hozzám már medikus koromban is a tüdőgyógyászat és a kardiológia, mert úgy a tüdő, mint a szív mechanikusan, működő szerv, melyek szorosan összefüggnek egymással. Ebbe az irányba elköteleződve vizsgálom a keringés és a légzés összefüggéseit különböző kutatásaim során.

Hogyan dönt el, hogy nem kardiológus lesz önből, hanem tüdőgyógyász?

– Több helyre beadtam a pályázatomat, de Magyar Pál professzor volt az, aki már az első találkozáskor feltette nekem a kérdést: „Józsai, ha neked adom az állást, fogsz még pályázni máshova?” Nemmel válaszoltam, mert jól éreztem magam a klinikán, pozitív élményekre tettem szert és sok új dolgot tanultam ott. A döntésemben családi indíttatás is közrejátszott: a testvérem kezeletlen asztmás volt, mert nem volt türelme a részletes kivizsgáláshoz. Két hetet kértem tőle és ráállítottam egy inhalációs kortikoszteroidra, ami olyan látványos javulást eredményezett, hogy már egy hét elteltével szinte tünetmentes lett. Ennél nagyobb motivációt nem kaphattam volna! Zsámboki Gabriella főorvos asszony mellett töltött gyakoronoki éveimre máig is nosztalgiával tekintek vissza, rengeteget tanultam tőle, szakmailag és emberileg is. A szakvizsga előtt, 2005 novemberében kerültem be klinikánk akkori intenzív osztályára

Komáromi Tamás mellé, akit azóta is mesteremnek tekintek. Annak idején még intubáltuk a légzési elégtelen beteget, ma már maszkkal lélegeztetjük őket, lényegesen nagyobb sikerrel. A korábban említett olaszországi utamnak is az volt az egyik mozgatórugója, hogy megtanuljam a nem-invazív lélegeztetési technikát. A nemzetközileg is elismert szaktekintéllyel Stefano Nava professzorral közös tudományos munkánkból pedig egy fajsúlyos nemzetközi publikáció született. Az ott töltött egy év életem értékes élményekkel teli periódusa volt.

Hogyan boldogult az olasz nyelvvél?

– Középfokon beszéltem olaszul, ez adta az indíttatást első tudományos mentoromnak, Losonczy György professzornak is, aki beajánlott Nava professzorhoz. Egyébként nem ez volt az első olaszországi tartózkodásom, mert mérnökhallgatóként Milánóban töltöttem az ötödév második felét, hogy a szakdolgozatomhoz gyűjtsek anyagot. Sok szép, nemcsak kimondottan tudományos élményt örök abból az időszakból is. Mindkét utam során több baráti kapcsolatra tettem szert, nem egy ottani barátommal a mai napig tartom a kapcsolatot. Legutóbb a madridi tüdőgyógyász kongresszuson futottam össze néhányukkal, de többen meglátogattak már, amikor Budapesten jártak előadóként vagy turistaként. Nava professzor is megfordult egyszer nálunk vendégelőadóként, így hát „személyi idegvezetőjeként” mutattam meg neki a legfőbb nevezetességeket. Amikor felkísértem a Citadellára és a Halászbástyára, és elé tárult a gyönyörű panoráma, az arkifejezését látva büszkeség töltött el.

Az Itáliához fűződő kötődése a szakmán kívül is megmaradt?

– Minden szempontból vonzódok Olaszországhoz, megragadó számomra az olaszok igényessége, szépérzéke és ízlésvilága. Nem csak az orvoslásban, de a mérnöki tudományokban is jeleskednek. Szinte mindent gyártanak – autót, hajót, repülőgépet.

Hogy áll az olasz konyhával?

– Az olaszok nagyon egészségesen étkeznek, mediterrán konyhát visznek, minőségi alapanyagokat használ-

nak. Nem vagyok főzős típus, de egy finom paradicsomos tésztát azért össze tudok ütni. Szabadidőmben szívesen barkácsolok. Régebben magam szereltem az öreg Opel-et, amit szabályosan meggyászoltam, amikor meg kellett válnom tőle. Ma már kevésbé jut időm ilyesfajta tevékenységre, ahogy a vitorlázó repülést sem űzöm már, pedig az volt a szívem csücske. A repülést vagy rendszeresen csinálja az ember, vagy sehogy. Ma már előadást is csak akkor vállalok, ha a témája passzol az érdeklődési körömhöz – hisz az idő telik, az energia fogy. A szakmai teendők mellett az életet is élvezni kell, és pihenni sem árt néha.

Boromisza Piroksa

Semmelweis nyomdokán..

A Várkertbazár stílusosan felújított épületegyüttese mellett húzódik meg Semmelweis Ignác szülőháza és a benne található róla elnevezett Orvostörténeti Múzeum. Belépve az ajtón hangulatos belső udvar fogadja a látogatót a névadó szobrával és a neves orvos feltaláló végső nyughelyével. Az orvostörténeti múzeum látványos tárolói dokumentumai és tárgyi emlékei mellett a kor hangulatát idézi a dolgozószoba, Semmelweis személyes tárgyaival. A történelmi múltba áthajló környezetben beszélgetünk Szabó Katalin főmuzeológussal kiállításokról, tervekről és a szakma szépségéről.

– A gondolat, hogy az orvostörténet tárgyait, dokumentumait összegyűjtsék: már a 19. században megfogalmazódott. Ennek a múzeumnak a gondolata a második világháború után született meg, amikor a Tabán környékét rendezni kezdték. Ahol most a múzeum van, az Semmelweis Ignác szülőháza. A háború folyamán komolyan megsérült, olyannyira, hogy le akarták bontani. Az akkori orvostársadalom inkább Semmelweis szülőháza-
nak rendbe hozatalára voksolt. Ezzel együtt fogalmazódott meg az az igény, hogy érdemes lenne itt egy olyan múzeumot létrehozni, amely Semmelweis munkássága mellett, helyt adna orvostörténeti relikviáknak, dokumentumoknak is. Az épület felújítására csak a hatvanas években került sor. Ekkor fogalmazódott meg, hogy itt legyen Semmelweis hamvainak a nyughelye, így 1964-ben a várfalban helyezték örök nyugalomra, 1965-ben pedig megnyitotta kapuját az Orvostörténeti Múzeum. Tárgyaink, dokumentumaink, oroszlánrésze adományokból, felajánlásokból, hagyatékokból került intézményünkbe, de a saját gyűjtés és a műtárgyvásárlás is jelentősen hozzájárul a gyűjteményeink gyarapodásához. Főleg a régebbi korok bemutatásánál vannak kölcsönzött tárgyaink is.

Mennyire vonzza a látogatókat Semmelweis neve?

– Kiállításaink célja, hogy bemutassuk az orvoslás történetét, és emléket állítsunk azoknak, akik hozzájárultak az orvostudomány fejlődéséhez. Időszaki kiállításaink egy-egy korszakot dolgoznak fel, vagy egy-egy betegséget és annak történetét tárják a látogatók elé, illetve egy-egy jelentős személyiség életútját mutatják be részletesebben. Az orvos-történet a természettudományok

mellett ezer szállal kapcsolódik a társadalomtudományhoz, a művészetekhez is, így mindenki érdeklődésére számot tarthat. Ide ellátogat a szakma, de ellátogatnak laikusok is, felnőttek és diákok egyaránt. Nagyon sok külföldi látogatónk van, hiszen Semmelweis az egész világban ismert, ez a név vonzza a látogatókat.

Azt mondja a fáma, hogy Kovács Gáborral egy kiállítást terveznek a TBC történetéről.

– A hír igaz, Kovács Gábor ötlete volt a kiállítás gondolata. Örültem a felvetésnek, mert Okolicsányi-Kuthy

Dezső munkásságát kutatva sok információt gyűjtöttem a hazai TBC elleni küzdelem történetéről. Egy ilyen szakmai anyag összeállítása, a tárgyak, dokumentumok begyűjtése mindig sok időt vesz igénybe. Ráadásul az orvos szakmának és a muzeológusnak állandó kapcsolatban, közös építkezésben kell lennie, hiszen a látogatók érdeklődésének felkeltése is közös gondolkodást igényel. Különleges helyzetben vagyunk, mert meg kell szólítanunk a szakmát, és információt kell adnunk a laikus felnőtt közönségnek és az ifjúságnak is. Szívmelengető az a tapasztalat, hogy a klinikák, kórházak, egészségügyi intézmények legtöbbszörnek van egy kis gyűjteménye a saját történetéből. Bár leginkább saját anyagainkra támaszkodunk, de időnként más múzeumokhoz, esetleg az orvostörténet emlékeit gyűjtő orvosokhoz fordulunk, hogy minél gazdagabban tudjunk bemutatni egy-egy témát. Terveink szerint a kiállítás 2021. március 21-én a TBC világnapján nyílik majd meg. A tuberkulózissal nem foglalkozik külön tudományág. Koch felfedezése után a TBC elleni szervezett küzdelem a 19. század második és a 20. század első felében csúcspontot ért el, ebből az időből van a legtöbb anyagunk. Így például tuberkulin fecskendőnk az első világháború környékéről, vagy 1909-es dátummal ellátott tuberkulin ampullánk, de mutathatók eredeti fotót a Streptomycin felfedezőjéről, vagy inhalátorokat abból az időből.

Miért pont az orvos-történelmet választotta?

– Alapvetően bölcsésznek készültem. Ma már mondhá-

**Desztilláló készülék
Nagyméretű lepárló
berendezés, réz, vas**

tom, szerencsés véletlenek sorozatának köszönhetem, hogy az orvostörténet területére kerültem. Egy álláshirdetés kapcsán jöttem az Orvostörténeti Múzeumba, ahol először védett gyűjteményeket digitalizáltunk. Ezután sajtótörténeti kutatásokat végeztem orvostörténeti témában. Ebből írtam a doktorimat is az ELTE-n. Közben megszületett a két gyermekem. Amikor visszajöttem dolgozni, sorba jöttek a kiállítások, és egy idő után úgy éreztem, megtaláltam a helyemet. Az a legjobb ebben a munkában, hogy egy pillanata sem unalmas, mindig újat lehet tanulni. A humán-, meg a reálműveltség ötvöződnek, a természettudomány a böl-

**A sebészeti és belgyógyászati gyakorlat életképei
Johann Christian Fiedler:
Betegvizsgálat, XVII. század
közepe, olajfestmény**

csészettel. Minden téma egy új kihívás, sokszor kell olyan ösvényeket felkutatni, amelyek még nincsenek kitaposva. Szeretek tudományos könyvek megírásában is együttműködni szakemberekkel. Szabó professzorral született egy könyv Sellye élettörténetéről és per-

Orvosi láda
intarziával díszített, rétegelt falemezből készült láda, titkos fiókkal, Magyarország, 18. század

Homeopata házipatika és katonai orvosi műszertár

sze a stresszről. Szende professzor úrral az Aere perennius című könyvünkben a történeti részt én írtam, ő meg a szakmait.

Mi lesz a következő kiállításuk?

– Nagyon érdekes kiállításra készülünk: Korok és kórok címmel. A régmúlt korokban élt ember mindennapjait a régészeti és a történeti kutatások lehetőségei mellett a történeti antropológia segítségével mutatjuk be. A történeti antropológia a múmiák és csontok vizsgálatán keresztül ad választ arra, hogy a vizsgált egyén melyik nemhez tartozott, milyen betegségekben szenvedett, mivel táplálkozott, milyenek voltak az étkezési és az életvitelbeli szokásai, milyen betegségben halt meg. A tárlaton különböző csont és múmia leletek is láthatók. Ezekon a

csontokon felismerhetjük majd, hogy egyes betegségek milyen nyomokat hagytak a leleten. A kiállítás érdekes darabjai között említeném meg a leprás fejet, melyek közül az egyik a honfoglalás korából, a másik pedig a Ptolemaioszi korból származik. Kiállítottunk egyet a váci múmiák közül is. A kiállítás 2020 március végéig látogatható.

Seregély István

Albarello
Itália, Velence,
Domenico da Venezia
(1565–1575) műhelye, Majolika

Fekvő női akt, avagy mit üzen Gabrielle?

Az idei esztendő egyik legnagyobb hazai művészeti szenzációja, hogy Renoir remekművével gyarapodott a budapesti Szépművészeti Múzeum. Kovács Gábor ezúttal a festő gyermekei mellé dadának szegődött dús idomú Gabriellét mutatja be olvasóinknak. Közben eltöpreng azon is: kell-e társadalmi nem, a biológiai nemek mellé?

Ilyen képekhez manapság ritkán és csillagászati áron lehet csak hozzájutni a nagy nemzetközi árveréseken. Felemelő érzés, hogy nekünk magyaroknak is esélyünk lehet arra, hogy sikeresen részt vegyünk a nemzetközi műkereskedelem körforgásában. Szemben azzal, hogy a magánvagyonok birtokosai saját maguk, vagy éppen csak a szélfük örömeire szerzik

meg ezeket a csodálatos képeket, nálunk egy közgyűjtemény számára történhetett a vásárlás.

Ha veszi valaki a fáradságot, az időt és végigjárja a Szépművészeti Múzeum termeit, rádöbben arra milyen gazdag is ez a gyűjtemény. Bizonyára sokan vannak művészetért rajongók, akik bejárták már a világ több híres képtárát a madridi Pra-

dotól a párizsi Louvre-on át a szentpétervári Ermitázig, de nem biztos, hogy ugyanolyan figyelemmel láto-gatták volna a mi képtárunkat. Talán tizenévesen az iskolával, azután lehet, hogy valamelyik jobban reklá-mozott időszak kiállításán ott voltak, talán még sorban is álltak hétvégén, turista szezonban, de úgy együtt az egész kiállított kollekció nem igazán

MTI fotó: Balogh Zoltán

Pierre-Auguste Renoir

(1841–1919)

Mű címe: **Fekvő női akt**

Dátum: 1903

Technika: olaj, vászon

Méretei

Magasság: 65,3 cm

Szélesség: 155,3 cm

Gyűjtemény:

Szépművészeti Múzeum,
Budapest

vonzotta a figyelmüket. Pedig menyinyi kincset láthatunk a falakon! Csak az utóbbi időben van Dyck Stuart Mária Henriettája és most Gabrielle került hozzánk. Nem kell sem repülőre ülni, sem órákat, vagy napokat autózni érte.

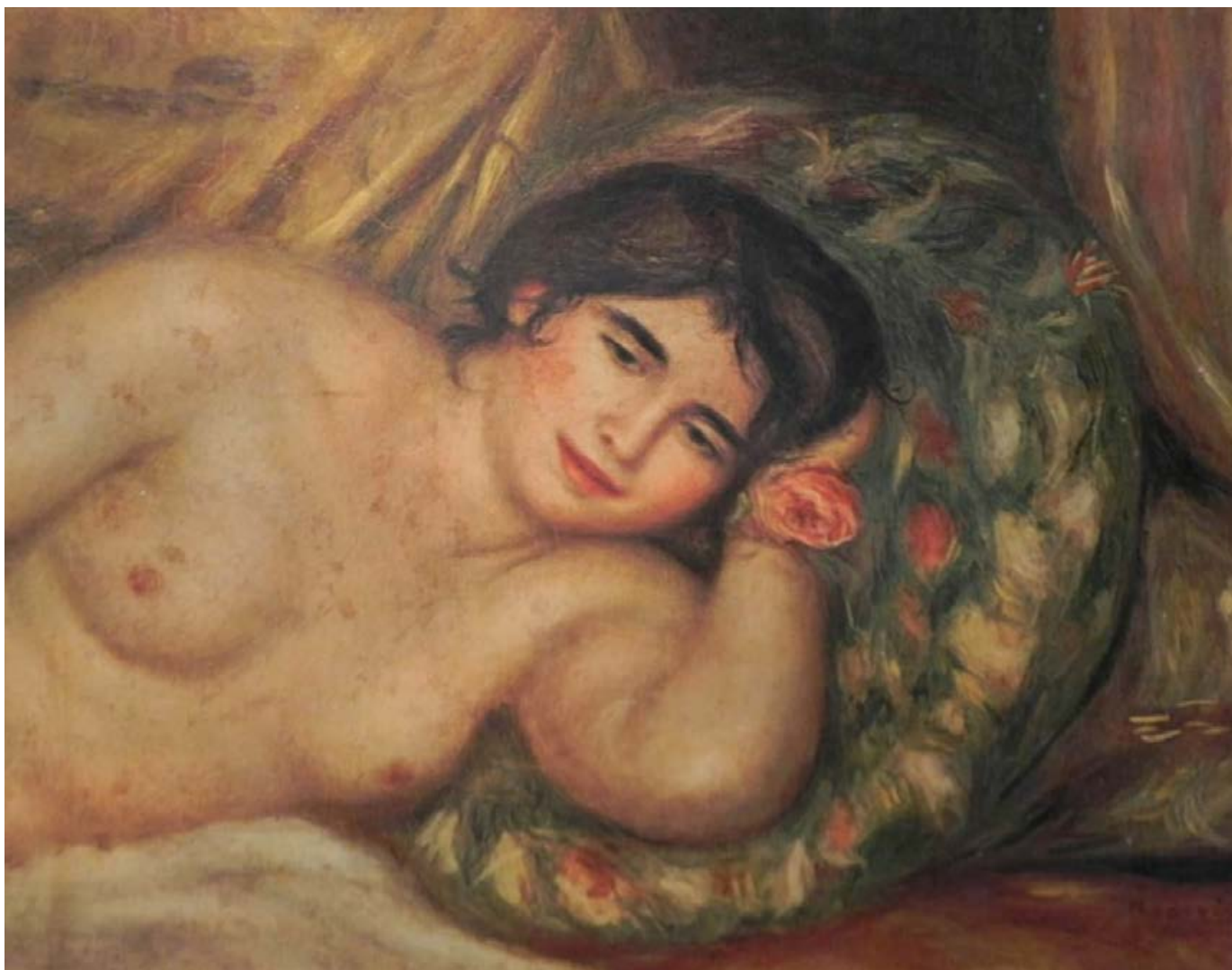
Gabrielle szépkorú, hiszen 1903-ban festette Renoir, de csodálatos asszonyi szépségén nem fogott az eltelt majd százhusz év! 1907-ben már láthatták eleink itt Budapesten, a Nemzeti Szalonban Pihenő asszony címmel. Negyvenezer koronáért meg is vásárolhattuk volna, de akkor nem állt rendelkezésre ekkora összeg. Ki kellett várni, hogy megérjenek a feltételek! Gabrielle Renard a festő feleségének az unokahúga volt, s segítő rokonként vették magukhoz a gyerekek mellé dadának. Az idősödő művész modellt keresett, s hosszabb keresgélés után ébredt rá arra, hogy az ideális modell ott él velük együtt. Gabrielle szívesen vállalta ezt a szerepet és több tucat szebbnél szebb képen csodálhatjuk. A képet nézve megértjük, hogy életvidám mosolya, vonzó alakja, tökéletes idomai miért is ragadták meg a művész fantáziáját. Renoir ebben az időben már túl volt a lázadó korszakán, kései műveinek a legfőbb mondanivalója a női test imádata és dicsőítése volt. A szépség naiv, ösztönöktől mentes ábrázolásában találta meg azt az eszközt, amivel legjobban

ki tudta fejezni érzéseit. A meztelenségnek ez az ábrázolása a klasszikus szobrokhoz hasonlítható érzékiséggel, de tiszta érzésekkel mutatja meg a szépség és a boldogság utáni vágyat. Saját maga így fogalmazott erről: „Nekem egy kép legyen kellemes, gyönyörködtető és szép – igen szép! Éppen elég csúfság van a világban anélkül is, hogy még magunk állítanánk elő.”

Pierre-Auguste Renoir 1841-ben született Limoges-ban, Franciaországban. Családja a középosztályhoz tartozott, apja szabóként dolgozott, megélhetési gondjaik nem voltak. Művészi hajlamainak, tehetségének korai megnyilvánulásai miatt 13 évesen porcelánfestő lett, kávécsészéket díszített antik és korabeli jelenetekkel. Szabadidejében antik szobrokat rajzolgatott a Louvre-ban. Szerencsétlenségére, vagy éppen szerencséjére a porcelánfestést a gyár gépesítette, így néhány év után ezt a tevékenységet abbahagyta és festeni tanult. 1862-ben beiratkozhatott a párizsi Szépművészeti Főiskolára. Ott ismerkedett Monet-val és Sisley-vel, későbbi elválaszthatatlan barátaival. 1863-ban a Visszatartott Szalonjában találkozott Manet „Reggeli a szabadban” című ikonikus festményével, amelyet meg nem értéssel, nagy felháborodással fogadott a közönség és a kritikusok az akkori konzervatív szellemiséggel

szembemenő témája és ábrázolásmódja miatt. Ez az élmény döntő hatással volt egész pályafutására.

Renoir a festészetben nem a merev vonalakat, a formák tökéletességét kereste, hanem az emberi örömeik forrását. Úgy érezte, hogy azt kell lefesteni, amit a szemével lát. Ez a természetes pillanatnyi élmény, a benyomás, vagy másképpen az impresszió az, amit a művésznek meg kell ragadnia és vissza kell adnia a képen. Az életben, a környezetünkben minden mozgásban van, a fények és az árnyékok villódzó változatossága jellemzi a tárgyakat a szabadban, a napsütésben. Renoir erre törekedett képein festő barátaival. Néhány év múltán az egyik kritikus elmarasztaló szándékkal fogalmazott úgy, hogy ezeknek a festőknek az eszménye nem több mint saját impresszióik rögzítése. Ezzel meg is született az új iskola elnevezése, az impresszionizmus.

Renoir személyes tragédiája volt, hogy idősebb korára mind jobban elhatalmasodott rajta reumája és az ujjait alig tudta használni. Ennek ellenére hosszú élete utolsó pillanatáig festett előbb tenyerébe fogva az ecsetet, majd végül a csuklójához erősítve azt. A valóságon túl kereste a édent, vizek mentén, idilli tájakon, dús idomú, adakozó kedvű lányok és asszonyok társaságában. Ábrándozó tekintetű nimfái máig hatnak, meghódítva mindazokat, akikben vannak érzések és van érzékük a szépre. Képei megannyi Vénuszt ábrázolnak, olyan világot mutatnak nekünk, amely tiszta és szép, ami után mindnyájan vágyunk. Elhíteti velünk, hogy létezik ilyen világ, soha nem szabad feladni a reményt, hogy egyszer meg is találjuk azt.

Valahogy így vagyunk ezzel mi is kortól és korunktól függetlenül. Kernessük egész életünkben a szépséget és a harmóniát, legfeljebb időse

ezt jobban beismerjük magunknak. Fiatalként halmozódnak az élmények, habzsolunk, alig vesszük észre a finomságokban rejlő szépségeket. Idővel ráébredünk, hogy egy mosolyban, egy szemvillanásban, a női test finom vonalaiban, mozdulataiban mennyi báj, mennyi szépség rejlik. Nem olyan bonyolult a világ, csak mostanában túlbonyolítják. A mindenható jó okkal teremtette úgy az embert, hogy két meghatározó nemre osztotta az emberiséget, nőkre és férfiakra. Ez éppen elég. Nincs szükség harmadik, negyedik, stb... nemre, identitásokra. A férfiaknak a nőkben, a nőknek a férfiakban lehet megtalálniuk azt a szépséget, azt a harmóniát, azt a gyönyört, ami mozgatja a világot. Minden más ennél csak kevesebb lehet, egyéni, magánügy. A művészet többezeréves története is fényes bizonyíték arra, hogy a csúcspontok, akár a klasszikus, akár a reneszánsz korban, akár a köze-

lebbi múltban mindig visszatértek az ideális utáni vágyakozással a teremtéshez. Tökéletes testű nőket és férfiakat láthatunk, becsukhatjuk a szemünket és az édenben érezhetjük magunkat. Festészet, szobrászat, és más művészetek is kalandoznak, azután újra és újra rátalálnak a természetesre, hiszen az embereknek az emberekről szólnak és mi más lehetne a cél, mint a természetes vágyak kielégítése. A művészet sem lehet más, mint a vágyak leképezése és bemutatása különböző eszközökkel. A társadalmak, a kultúrák kalandoznak, kilengenek, azután visszatérnek a normális kerékvágásba. Ez nem is lehet másképpen. Ahogy a festő Renoir megmutatta a maga eszközeivel, létezik az árkádiai világ, ne adjuk fel a reményt, hogy meg is találjuk!

Forrás:

Peter H. Feist:

Pierre-August Renoir, a harmónia álma – Taschen/Vince Kiadó; 2000

VÁLLALATI MISSZIÓNK

A Berlin-Chemie/Menarini,
nemzetközi innovatív gyógyszergyártó vállalként
elkötelezett az emberek életminőségének javításában.
Elhivatott csapatunk együttműködő partnerként támogatja
a magyar egészségügyi szakemberek gyógyító munkáját
és szakmai fejlődését. Küldetésünk a felelősségteljes
gyógyítás, minőségi gyógyszerekkel.

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Innovációval az életminőség javításáért.

COPD kezelés^{1,2}

x naponta^{1,2}

lépéses inhalátor^{1,2}

Napi kétszeri alkalmazás a JAVULÓ kora reggeli, nappali és éjszakai COPD TÜNETEKÉRT^{1-4,*}

Bretaris® Genuair® ▼ 322 mikrogramm inhalációs por Brimica® Genuair® ▼ 340 mikrogramm/12 mikrogramm inhalációs por

Kiadhatóság: Kizárólag orvosi rendelvényhez kötött gyógyszerek (V). **Bővebb információért olvassa el a gyógyszerek teljes alkalmazási előírását!** A hatályos "alkalmazási előírások" teljes szövegét megtalálja az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet (www.ogyei.gov.hu/gyogyszeradatbazis/) honlapján. Elérési útvonal: www.ogyei.gov.hu; ADATBÁZISOK, NYILVÁNTARTÁSOK; Gyógyszer-adatbázis; Gyógyszer neve, a „KERESÉS INDÍTÁSA”, a találatok oldalán ikonra kattintás, majd az ikonra kattintás. Bretaris® Genuair® ▼ 322 mikrogramm inhalációs por 6ox: 10110 Ft. Szakorvosi javaslatra EÜ 90% (3b2. és 3b3. EÜ 90 pontok) ártámogatásban részesül. Térítési díj: 1011 Ft, az ártámogatás összege 9099 Ft. Brimica® Genuair® ▼ 340 mikrogramm/12 mikrogramm inhalációs por 6ox: 15408 Ft. Szakorvosi javaslatra EÜ 90% (3b2. és 3b3. EÜ 90 pontok) ártámogatásban részesül. Térítési díj: 1922 Ft, az ártámogatás összege 13486 Ft. Az aktuális árak tekintetében kérjük, ellenőrizze a www.neak.gov.hu honlapon található információkat. Elérési útvonal: <http://www.neak.gov.hu> > szakmának; gyógyszer/gyógyfürdő > egészségügyi szakembereknek > publikus gyógyszer-törzs > végleges törzs > Publikus gyógyszer-törzs – lakossági tájékoztató.

Referenciák: 1. Brimica® Genuair® Alkalmazási előírás, 2. Bretaris® Genuair® Alkalmazási előírás, 3. Beier J, et al. Efficacy and safety of aclidinium bromide compared with placebo and tiotropium in patients with moderate to severe chronic obstructive pulmonary disease: results from a 6-week, randomized, controlled Phase IIIb study. COPD. 2013;10(4):511-22. 4. Bateman ED, et al. Acclidinium bromide and formoterol fumarate as a fixed-dose combination in COPD: pooled analysis of symptoms and exacerbations from two sixmonth, multicentre, randomised studies (ACLIFORM and AUGMENT). Respir Res. 2015;16:92. *Vs. placebo és monokomponensű kezelések. Az összehasonított kora reggeli, nappali és éjszakai COPD tünetek súlyosságának értékelése a 6. és 24. hét után a placebo-hoz képest Bretaris® Genuair® 2, 3, illetve Brimica® Genuair® 1, 4 kezelés mellett, valamint a monokomponensű kezelésekhez képest a 24. hét után Brimica® Genuair® kezelés esetében.^{1,4}

▼ Ezek a gyógyszerek fokozott felügyelet alatt állnak,

mely lehetővé teszi az új gyógyszerbiztonsági információk gyors azonosítását. Az egészségügyi szakembereket arra kérjük, hogy jeleljenek bármilyen feltételezett mellékhatást.

A dokumentum lezárásának időpontja: 2019.02.08. Érvényessége: 2021.02.08.

BRE/BR12019#16585#

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Innovációval az életminőség javításáért.

Berlin-Chemie/A. Menarini Kft.
2040 Budaörs, Neumann J. u. 1.
Tel.: 23/501-301